

UNIVERSAL
LIBRARY

OU-232891

UNIVERSAL
LIBRARY

طبع اول

محبوب پیر کار آستان

جلد ۵۰

۱۰۵

مشتمل بر احوال تاریخی ایاست فرخنده بنیاد حیدرآباد و آئین فرمان والی اعلیٰ حضرت خصوصاً در بندگانه کالعه اسفند
نظام الدوله نظام امده میر محبوب علیخان بهار فتح جنگ جی سی آئی۔ جی سی بی۔ از ام اسد آقب اہم

مصنف

نواب عزیز جنگ بہادر و خلیفہ یحییٰ بن محمد اول تعلق دارمی و مکن مجاہدین
وصفا حیدرآباد بطریق تمیم تالیف فشی سیدالتغای حسین خان حرم

۱۳۱۲ھ ہجری

ہنگل حقوق بواسطہ رجستری بیابندی قواعد ناقذہ محفوظ است دیگرے تو اند
کہ بجز اجازت مصنف این را چاپ یا زبان دیگر ترجمہ کند

غیر المطلق حیدرآباد

۱۳۱۵ فصلی

قیمت فی جلد

مجلد ۵۰

فہرست مضامین محبوب السیر و نگارستان اصفہنی

مضامین محبوب السیر

۲	دیسباچہ	۱
۴	حمد و ثنا و سبب تالیف کتاب -	۲
۵	احوال و ولادت و سلطنت آرائی و فرمان روائی ولی نعمت -	۳
۶	آئین لجنہ لائیو کو نسل -	۴
۷	آئین مجلس وضع قوانین -	۵
۱۰	آئین انتظام داخل و خارج -	۶
۲۱	آئین انتظام مال گزاری -	۷
۲۲	آئین انتظام معدلت -	۸
۲۳	آئین حفاظت جان و مال خلایق -	۹
۲۵	آئین انتظام تقسیم -	۱۰
۲۶	آئین انتظام سررشتہ طلبابت -	۱۱
۲۸	آئین لوازم عمارت -	۱۲
۳۰	آئین رساہ عامہ خلایق -	۱۳
۳۱	آئین انتظام صنعت و فروغ تجارت -	

۱۴	آئین اشاعت علوم و فنون۔	۳۰
۱۵	آئین نگرانی اوقات و امور مذہبی۔	"
۱۶	آئین دربار عام و اعزازات خاص۔	۳۲
۱۷	آئین جشن ہمایون چہل سالہ عمر۔	۷۱
۱۸	متفرقات۔ الف۔ احوال وزراء۔	۸۰
"	ب۔ احوال معین الہامان۔	۸۲

مضامین نگارستان آصفی

۱	دیباچہ۔ حمد و ثنا و سبب تالیف۔	۲
۲	احوال سلسلہ خاندان نواب آصفجاہ نور اللہ مرقدہ و وفات و وصایا۔	۴
۳	ذکر فرزندان حضرت مغفرت مآب۔	۱۴
۴	ذکر اولاد میر محمد ماہ غازی الدینخان بہادر فیروز جنگ مرحوم۔	۱۵
۵	ذکر آل میر احمد خان بہادر ناصر جنگ۔	۱۷
۶	ذکر سپہ خواندہا سے سید محمد خان بہادر صلابت جنگ۔	۱۸
۷	ذکر اولاد امجد میر نظام علیخان بہادر غفران مآب۔	"
۸	ذکر صبیہ ہا سے ایضاً	۲۳
۹	ذکر اولاد میر شریف خان بہادر شجاع الملک بسالت جنگ مرحوم۔	۲۸

۲۹	ذکر اولاد میر نعل علیخان بہادر ہمایون جاہ ناصر الملک مرحوم۔	۱۰
۳۱	ذکر اولاد بادشاہ بیگم صاحبہ۔	۱۱
۳۱	ذکر اولاد مکرمہ بانو بیگم عرف کالی بیگم صاحبہ۔	۱۲

کوائف اعیان و ارکان سرکار و دولت مدار اصیفہ

<u>از اہل اسلام</u>		
<u>امراء</u>		
۳۳	احوال میر موسیٰ خان۔	۱
۳۵	احوال غلام سید خان مرحوم مخاطب بارسطو جاہ بہادر۔	۲
۳۸	احوال میر ابوالقاسم مرحوم مخاطب بمیر عالم بہادر۔	۳
۳۹	احوال نواب نیر الملک بہادر مدار المہام۔	۴
۴۱	احوال شیخ فخر الدین مخاطب بہ شمس الامرا بہادر۔	۵
۴۱	احوال شہیار الملک بہادر۔	۶
۴۲	احوال میر عطا علیخان ضیاء الملک بہادر۔	۷
۴۴	احوال رفعت الملک بہادر۔	۸
۴۵	احوال رضا علیخان بہادر شہاب جنگ و میر حیدر خان	۹
.	اعتصام الملک بہادر۔	۱۰

۴۶	احوال اقتخار الدولہ اقتخار الملک بہا در۔	۱۰
۴۸	احوال نور الامرا بہا در۔	۱۱
۵۰	احوال سرور نواز جنگ بہا در۔	۱۲
"	احوال شیخ رحیم الدین امجد الملک محمد امجد خان سر بلند جنگ بہا در۔	۱۳
"	احوال سیف جنگ بہا در۔	۱۴
۵۱	احوال مستقیم الدولہ بہا در۔	۱۵
۵۲	احوال نظام یار جنگ بہا در۔	۱۶
"	احوال بے نظیر جنگ بہا در۔	۱۷
۵۳	احوال قاسم بیگ خان شہیار جنگ بہا در۔	۱۸
"	احوال سعید الدولہ بہا در و ہادی الدولہ بہا در۔	۱۹
۵۴	احوال مصمام الملک بہا در۔	۲۰
۵۵	احوال منتظم الدولہ بہا در۔	۲۱
"	احوال افسر الدولہ بہا در۔	۲۲
۵۶	احوال لطیف الدولہ بہا در۔	۲۳
۵۷	احوال بدر الدولہ بہا در۔	۲۴
"	احوال سکندر الدولہ بہا در۔	۲۵
"	احوال سرفراز الدولہ لشکر جنگ بہا در۔	۲۶

۵۸	احوال میر قمر الدین خان اکبر یار جنگ بہادر۔	۲۷
"	احوال میر الدین خان سکندر یار جنگ بہادر۔	۲۸
"	احوال طالب الدولہ بہادر۔	۲۹
۵۹	احوال میر احمد خان قوت جنگ بہادر۔	۳۰
۶۰	احوال محمد طاہر خان امیر الدولہ بہادر۔	۳۱
"	احوال شہسوار جنگ بہادر۔	۳۲
"	احوال عظیم الملک بہادر۔	۳۳
۶۱	احوال محمد عظیم خان اعظم الملک بہادر۔	۳۴
"	احوال معظم علیخان قیصر جنگ بہادر۔	۳۵
"	احوال اسمعیل یار جنگ بہادر۔	۳۶
۶۲	احوال میر الہی بخش مرتضیٰ یار جنگ بہادر۔	۳۷
"	احوال جہانگیر یار جنگ بہادر۔	۳۸
۶۳	احوال میر جعفر مخاطب جعفر یار جنگ بہادر و میر حسین مخاطب باہد۔	۳۹
"	نواز جنگ بہادر۔	.
"	احوال میر عبداللہ خان نصیب یار جنگ بہادر۔	۴۰
"	احوال حسینی میان مخاطب حسین یار جنگ بہادر۔	۴۱
۶۴	احوال ظفر الدولہ مبارز الملک احتشام جنگ بہادر۔	۴۲

۶۵	احوال عاقل الدولہ بہادر۔	۴۳
۶۶	احوال وقار الدولہ بہادر۔	۴۴
"	احوال محمد صلابت خان بہادر۔	۴۵
۶۹	احوال محمد سبحان خان بہادر۔	۴۶
"	احوال نیاز بہادر خان بہادر۔	۴۷
۷۰	احوال سلطان میان۔	۴۸
"	احوال محمد منصور خان بہادر۔	۴۹
۷۱	احوال میر واجد علیخان تمقام جنگ بہادر۔	۵۰
"	احوال سید حاجی مخاطب بہ بہرام الملک بہرام جنگ بہادر۔	۵۱
۷۲	احوال میر محمود خان مخاطب بہ منصور جنگ قطب الامرا بہادر۔	۵۲
۷۳	احوال گہاسی میان مخاطب بہ سرفراز الدولہ سردار الملک بہادر۔	۵۳
"	احوال میر کلب علیخان مخاطب نوز الدولہ علی نواز جنگ بہادر۔	۵۴
۷۴	احوال قاضی القضاات محمد یوسف خان مخاطب بہ شریعت آند خان بہادر۔	۵۵
"	احوال عزت یار خان مخاطب بہ محمی الدولہ بہادر۔	۵۶
۷۵	احوال جان نثار جنگ بہادر۔	۵۷
"	احوال میر صنیار الدین کیتباد جنگ بہادر۔	۵۸
"	احوال بہر الدولہ بہادر۔	۵۹

۷۰	احوال سید یار جنگ بہادر۔	۶۰
۷۱	احوال غلام حسین خان۔	۶۱
۷۲	احوال ذوالفقار علی خان۔	۶۲
۷۳	احوال محمد عدروس خان بہادر عرب۔	۶۳
۷۴	احوال زامدار خان مخاطب بہ برق انداز خان و رازدار خان مخاطب	۶۴
۷۵	بہ قر اول خان۔	۶۵
۷۶	احوال محمد جمال خان لوہانی۔	۶۶
۷۷	احوال لودھی خان۔	۶۷
۷۸	احوال کوہی بیگ خان۔	۶۸
۷۹	احوال علی بیگ خان گیلانی۔	۶۹
۸۰	احوال حافظ یار جنگ بہادر۔	۷۰
۸۱	احوال علی محمد خان مخاطب بعلی یار جنگ بہادر۔	۷۱
۸۲	احوال سیدی عبدالقد خان دلاور الملک بہادر و سیدی شتال خان	۷۲
۸۳	و نادر علی بیگ خان۔	۷۳
۸۴	احوال عبدالرحیم خان۔	۷۴
۸۵	احوال و نادر خان شمشیر جنگ بہادر۔	۷۵
۸۶	متفرقات از اہل دربار وغیرہ	۷۶

۸۲	احوال اسماعیل خان نجشتی -	۱
"	احوال سکندر قلی خان -	۲
۸۳	احوال زبردست خان -	۳
"	احوال عبدالنبی خان -	۴
"	احوال وزیر علی -	۵
"	احوال سید نصرت -	۶
"	احوال شاکر بیگ و واحد بیگ -	۷
۸۴	احوال محمد جمیل -	۸
"	احوال کریم بیگ خان -	۹
"	احوال بہادر علی خان -	۱۰
"	احوال میر عبداللہ خان -	۱۱
"	احوال کریم بیگ -	۱۲
"	احوال محمد یعقوب اعتماد نواز خان -	۱۳
"	احوال ظاہر علیخان مردہیدہ -	۱۴
.	کوائف اہیلان سرکار -	.
۸۵	ماما بدن -	۱
۸۶	ماما چمپا -	۲

بیان خاص		
۸۶	احوال دلاور خان -	۱
۸۷	احوال نواب نورالدین خان بہادر -	۲
۸۸	احوال نواب محمد الف خان بہادر -	۳
از اہل ہنود		
۹۰	کیفیت راجہ چند و لعل بہادر -	۱
۹۲	کیفیت راجہ راوڑنہا بہادر -	۲
"	کیفیت راجہ سیام راج -	۳
۹۳	کیفیت راجہ راجندر بہادر -	۴
"	کیفیت سکھو رو دہر -	۵
۹۴	کیفیت راجہ مہیت رام -	۶
۹۵	کیفیت راجہ سورج و نت -	۷
"	کیفیت راجہ خوشحال چند و راجہ کیول کشن -	۸
۹۶	کیفیت راجہ کیول رام -	۹
۹۷	کیفیت راجہ میا رام -	۱۰
"	کیفیت راجہ روپ لعل -	۱۱
"	کیفیت راجہ بہوانی پرشاد -	۱۲

۹۸	کیفیت راجہ شیو پرشاد۔	۱۳
"	کیفیت رائے جگ جیون داس۔	۱۴
۹۹	کیفیت ہرنجامی پنڈت مخاطب براہہ نمونہ۔	۱۵
"	کیفیت راجہ بیر بہان۔	۱۶
"	کیفیت رائے راجہ سیر راو۔	۱۷
۱۰۰	کیفیت سرفراز سنگہ ہزاری۔	۱۸
"	کیفیت پدنا یک راجہ شورا پور۔	۱۹
۱۰۲	کیفیت راجہ رام کشنا راو۔	۲۰
"	کیفیت راجہ سیتا رام بہوپال زمیندار گدوال۔	۲۱
۱۰۳	کیفیت زمیندار دریا پور متعلقہ برار۔	۲۲
۱۰۴	کیفیت راجہ چندر سنن۔	۲۳
"	کیفیت راجہ منموہن وسیتا جی وسہجان راو۔	۲۴
"	کیفیت انارٹھی زمیندار بانسوارہ۔	۲۵
۱۰۵	کیفیت راجہ بل ریڈی زمیندار کڑمسکال۔	۲۶
"	کیفیت راجہ ونیکٹ راو قبضی لچھائی۔	۲۷
"	کیفیت کونا راو و جگپت راو زمیندار ان ایگنڈل۔	۲۸
"	کیفیت راجہ اشوارا زمیندار پالوئچہ۔	۲۹

۱۰۵	کیفیت راجہ وکٹ نراہن ریڈی زمیندار بہونگیر وراج کندہ۔	۳۰
	نقشہ جہات آمدنی ملک و اخراجات	
۱۰۶	نقشہ اول در بیان آمدنی مال بابتہ صوبجات پنجگانہ۔	۱
۱۰۷	نقشہ دوم بابتہ آمدنی سائر۔	۲
۱۰۸	نقشہ سوم در شرح اخراجات چوتہ و سردسیر کی و غیرہ۔	۳
	تفصیل قلعجات مور نام قلعہ داران	
۱۰۸	قلعہ گو لکنڈہ۔	۱
۱۰۹	قلعہ اودگیر۔	۲
"	قلعہ ملگیر۔	۳
"	قلعہ بہونگیر۔	۴
"	قلعہ پرینڈہ۔	۵
"	قلعہ دولت آباد۔	۶
"	قلعہ دیارور۔	۷
"	قلعہ نرمل۔	۸
"	قلعہ بہا تھرہ۔	۹

۱۰۹	قلعہ دیورکنڈہ۔	۱۰
"	قلعہ رام گیر۔	۱۱
"	قلعہ ایگنڈل۔	۱۲
"	قلعہ ظفر گڑھ۔	۱۳
"	قلعہ بتیال باری۔	۱۴
"	قلعہ یاد گیر۔	۱۵
"	قلعہ جکتیال۔	۱۶
"	قلعہ درنگل۔	۱۷
۱۱۰	قلعہ بالکنڈہ۔	۱۸
"	قلعہ ایتکر۔	۱۹
"	قلعہ کھنم۔	۲۰
"	قلعہ کولاس۔	۲۱
"	قلعہ قند ہار۔	۲۲
"	قلعہ گلبرگہ۔	۲۳
"	قلعہ بیدر۔	۲۴
"	قلعہ پانگل۔	۲۵
"	قلعہ کپیل۔	۲۶

۱۰	قلعہ رایچپور -	۲۷
"	قلعہ کنک گیری -	۲۸
"	قلعہ کلیانی -	۲۹
"	قلعہ نلگنڈہ -	۳۰
"	قلعہ احمد نگر -	۳۱
"	قلعہ ایچپور -	۳۲
"	قلعہ رودرور -	۳۳
"	خاتمہ در بیان بنائے دارالسلطنت چیدراآباد و مسجد جامع و چارمینار	
.	وغیرہ -	.

محبوب السیر

مشتمل بر آئین استقامات عهد میمنت مهد بست سال فرمان روائی آصفجاه سادس
اعلیٰ حضرت قوی شوکت حضور پر نور بندگان عالی متعالی مدظلہ العالی والی ریاست حیدرآباد کن

مصنف

نواب عزیز جنگ بہادر وظیفہ یاب حسن خدمت
اول تعلقہ داری سرکار عا و رکن مجلس طابیت کن صفا

۱۳۱۵ھ

ہمگی حقوق مصنف بواسطہ رجسٹری و سپانندی قواعد نافذہ محفوظ است دیگر نہ تواند
کہ بجز اجازت مصنف این را چاپ یا بزبان دیگر ترجمہ کند

عزیر المطلاع حیدرآباد

۲۳۳۱ھ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

رعای دولت سلطانت حمدیزوانی کہ سایہ گستر خلق ست ظل سبحانی
بشکر نعمت خالق ترا مذاقی نیست ولی نعمت خود را اگر نمیدانی

صلوة الله على النبي الكريم وعلى آله الكرام واصحابه العظام۔

اما بعد - بندہ با وفا خاکپاے ارباب صفا احمد عبد العزیز ولّا۔ المناطِب

بہ خان بہادر عزیز جنگ و طیفہ یاب حسن خدمت سرکار نظام خلد اللہ ملکہ

و دولت ایلے یوم القیامے خواہد کہ بیاد گار جشن مبارک چیل سالہ عمر حضرت

قدر قدرت قوی شوکت اعلیٰ حضرت حضور پر نور بندگانعالی متعالی نڈظلہ العالی

آصف جاہ سادس نظام الدولہ نظام الملک میر محبوب علیخان بہادر

فتح جنگ جی۔ سی۔ سی۔ آئی۔ جی۔ بی۔ بی۔ فرمان رواے سلطنت حیدرآباد

دکن معانہ اللہ عن الشور والفتن اورا قے چند بر صفحہ روز گار بگذارد۔

بنیاد علیہ کتاب مبسوط در فن قانون مسمی بہ خیرتہ فیانس و حساب و صدر مجموعہ قوانین مال در ہمین سال تالیف کرد کہ حلیہ اشاعت در برکشیدہ است۔ و کتابی کہ در ہمین یادگار ہمایون بظن لغت نوشتہ ام آصف اللغات نام دارد کہ لغت جامع الفاظ مفردہ و مرکبہ و اصطلاحات و مقولہ ہائے عجم و امثال۔ زبان فارسی با ترجمہ محاورہ اردو۔

این نسخہ آخر الذکر تالیف است بسبب کہ اقتعاش را اگر حیات ستعارم فاکند در بست جلد صورت پذیرد الا آن جلد اولینش زیر اشاعت است۔
ہمدین اشاکتابی نایاب بہت آمد کہ نگارستان آصفی نام دارد نتیجہ جانگاہی منشی سید التفات حسین خان مرحوم میر منشی رسیدنسی است کہ فرزانہ مولف در سال ۱۲۱۰ ہزار و دو صد و بست و ہشت ہجری در احوال رؤسا و امرای سلطنت آصفیہ تالیفش کردہ۔ بندہ حقیر بسلسلہ یادگار جشن ہمایون این نسخہ را ہم در خور اشاعت می پندارم و حصہ از وقت خود بہ تکمیل این کار ہم مے گمارد۔

بر ضمیمہ منیر ناظرین حقیقت شناس مخفی مباد کہ ولی نعمت ما اعلیٰ حضرت ادام اقدار ششمی فرمان رواست از حضرت مغفرت مآب آصف جاہ اول نور اللہ مرقدہ۔

صاحب نگارستان آصفی سلسلہ مرشد زادگان حضرت مغفرت مآب را تا حضرت مغفرت منزل میر اکبر علیجان سکندر جاہ میرساند کہ تالیف کتاب در عہد فرمانروائی اوست و بضمین مرشد زادگانش میر فرخندہ علیجان ناصر الدولہ را ہم ذکر میکند کہ در وقت

تالیف کتاب مذکور است و سه ساله عمر داشت و پس از رحلت پدر بزرگوار خود
 مستاد آرای حکومت دکن گردیده در ۱۲۳۳ هـ هزار و دویست و هفتاد و سه هجری داعی اجل را
 بلیک گفت و بقصر ان منزل ملقب شد و پس از آن زمام سلطنت بدست خلف الرشید
 میرتمدت علیخان افضل الدوله درآمد که پدر بزرگوار آقا فاضل نعمت مابود رحلتش بعمرم
 چهل و دو سال در ۱۲۸۵ هـ هزار و دویست و هشتاد و پنج هجری واقع شد و نقوش بعد مات
 مغضرت مکان ست نور الله مرقد -

مرشد زاده بلند اقبالش همین جان عالم و محبوب خلایق است که در ظل طفلیش
 روزگار بسر می بریم خدایش نگهبان دکه ذات ستوده صفاتش از همه صفات متصف است
 دو سال و هفت ماهه عمر داشت که سریر آرای سلطنت آصفیه گردید صاحبان تاریخ
 این روزهایون را پانزده تاریخ از ماه ذی القعدة ۱۲۸۵ هـ هزار و دویست و هشتاد و پنج گفته اند
 بزمان طفولتیش وزیر اعظمش سه ساله جنگ مختار الملک زمام حکومت را بدست
 داشت و علم نیک نامی برافراشت و تکفل بهام سلطنت بود و گوی سبقت از همه معاصرین
 خود بود - عمده الملک شمس الامیر کبیر انائب حضورینا میدند - گزشت بر چه گزشت
 که مؤلف حقیر همه جزو مداین دربار برای العین دیده است وصیت نیک نفسی این
 منتظران نیک شناس عالمی بگوشش بوش شنیده است که دفتر تاریخ از واقعات
 این مدت مملوست -

بالآخر در ۱۳۰۵ هـ هزار و سه صد و یک هجری بتاریخ هفتم ربیع الثانی زمام اختیار بدست

مخار سلطنت در آمد ہمیں جشن اولین بود کہ فی الواقع نصیب بندہ حقیر کہ در وقت این جشن چہمان
بلازمت صرف خاصش سر تفاخر برے افزاشت قطعہ تاریخش ببارگاہ سلطانی گزاراشت و
بذریعہ تحریر مستر کلارک بحصول اعزاز شکر یہ آن گوی سبقت از معاصرین خود بود و ہونا

حکمران شد شاہ از احسان خلاق من ۱۸۸۳ء	میر محبوب علیخان شاہ والا نزلت سمیت ۱۹۰۳
ملکت انی ہایون بادامی شاہ دکن ۱۳۰۱ھ	چار تاسا نش نوید پنچہ کلک والا ۱۲۹۳

- حیف ست کہ در آن زمانہ دیرینہ نمک خواریں سالار جنگ چہان فانی را گزارا شتہ و ان
صفحہ عالم فانی گزارا شتہ بود۔ آقاے نعمت مامہین پوشش لایق علیخان را بہ وزارت گرفت و
بناصب آبایش بخواخت و از پدرش یک قدم پیش لقب بہ عماد السلطنہ ساخت میضی ہامی
فاعتبر و ایادلی الابداد۔ میخوام ہم کہ این جملہ معترضہ سلسلہ بیان مر از مقصد اصلی دور داد
باجملہ قلمدان وزارتش مرۃ بعد اخرے بدست خانہ زادانش در آمد و حالاً ہمارا جہیل السلطنہ
سرکشن پرشاد بہادر کفیل آنت۔ اما این ہمہ مشکلات را کہ از غزل و نصب و زرا یو مافیو مائیش
پائیش فاد ہمیں یک ذات با برکاتش بود کہ بر خود آسان کرد والی الان بنفس نفیس خود امونجونی
و کلی را نگران ست۔ ہمدین موقع میخوام ہم کہ آئین فرمان روائیش رامشت نمونہ از خردارے
ہدیہ ناظرین با تکمین کنتم تا برا و راق تاریخ انتخاب کار ماہ اش یادگارے را ماند۔

زیبا بود بفرق دکن سرور می ترا	گردن کشان حکم تو سر بر زمین کنند
را می تو در مصالح ملکی مسلم است	گار آگہان بکار تو صد آفرین کنند

آئین بحیں لٹیو کونسل | از برے استمداد در ہمام سلطنت و امور سترگ ریاست بمصدق و نشان

فی الامس مجلسی خاص از امر اعظم بارخویش منعقد فرموده است که لیجس لیٹو کونسل نام دارو این کونسل خصوصیتی با بیچ سررشته خاص ندارد که مقصودش عام است۔ مدارالمہام وقت بعد نشینی این مجلس ممتاز است و سه نامعین المہامان سلطنت برکنیت این جلسہ متفقہ سرفراز۔ درمقدما تیکہ نوعیت آن از اقدار مدارالمہام بیرون است یا در آراء معین المہام و مدارالمہام احتمالاً فی ناموزون در مجموعہ مواقع از معین مجلس اعظم کار میگیرند و رودادش را بغرض اطلاع بصورت فیصدہ آخرہ بارگاہ اقدس خود بدولت می کشند و گاہ باشد کہ فرمانرواے مابا اقدار اعظم خویش مقدمہ خاص را ہم سپرد این مجلس می فرماید تا نتیجہ از آراء مشیران خاص برآید۔ فرمان رومی و ما در مہمات سلطنت خود حکم منفردہ تفنا شیم! با وجود اقدار شاہی در قبضہ اقدار خویش نگہداشتہ است و اکثر مہمات را بشورت جان نثاران اعظم دولت گماشتہ۔ و این اولین یادگار عہد میمنت حمد او باشد کہ نیا کانش از مجموعہ ذرائع کم کارے گرفته اند۔

سالانہ مصارف این کونسل در اے مشاہیرہ ارکانش کہ ازین صیفہ تعلق ندارد تا بیانزودہ ہزار روپیہ میرسد۔

لیک دست قدرتت نگرقتہ کار از اقدار	از قدر قدرت بدست اقدار جزو کل
لیک رایت مشورت را دوست میدارد	کہ چہ از رایت سبق گیرند استادان و بر
آئین مجلس وضع قوانین انعقاد این مجلس نتیجہ پابندی خیال و انضباط طبیعت اوست کہ ہر یک	
کار را بحسن اصولش پسندی کند۔ این مجلسی است وسیع الارکان کہ از عہدہ داران سررستہ ہا	
مختلفہ ترمیش داده اند و تعدادے معین از امر او و کلامی ریاست ہم ہمچیشہ ارکین گرفته اند	

مقصود اصلی واضع این مجلس جز این نیست کہ حقوق رعایا را بحفاظت گیرد و در میزان عدل توانائی
بر نا توانی تفوق نہ پذیرد۔ مدار المہام سلطنت را بہ صد نشینی این مجلس حکم دادہ و بر روی ہم
ارکان در آزادی را سے کشادہ ہر مسودہ مرتبہ را بر سبیل اعلان بشایدہ خاص و عام میکشد تا بر
قبائح آن رعایا را موقعہ نکتہ چینی بدست آید و اعتراض معترض را باز بہ مجلس بر نہ تا نتیجہ ازین
طرز عمل بر آید۔

بسیار از قوانین و حدود ابطہ ہر یک نہ بر ششہ بیجا شاہی و موشگافی این مجلس مرتب و تدوین گردیدہ است
و کار بجای رسیدہ کہ رعایا را بحیثیت حقوق خود اطمینان کلی در دل و بر تہونی و سائیر نافذہ چارہ گاہ
را ذریعہ حاصل ست۔

و سالانہ خرچ این مجلس زائد از چہا ہزار روپیہ در مصارف خواندہ شاہی داخل۔

اے نگہدار حقوق عالم	خالق دہد نگہبان تو باد
و سے شہ واضع قانون و کمن	بانی ارض و سما یار تو باد

آئین انتظام داخل و محتاج | آئین داخل و محتاج ملک انتظام صیغہ فیانس نام دارد و صدر
اعظمش بہ تحت وزیر اعظم خود بہ معین المہام فیانس می سپارد کہ دفترش خیلے وسیع ست و عمارت
رفیع۔ اگرچہ این دفتر بہ معنی فیانس ناسند و لیکن فی زمانہ معتدے مقرر نیست۔ مدد گارانش
بلا توسط معتد کار بلا خط معین المہام این صیغہ می کشند۔ اقدارانش ہمچو دیگر معین المہامان
ہر یک سر شہ معین و لوازم کار و فرائض ذریعہ دستور العملے خاص ہون در ہر شہ خاص حکم
دادہ است کہ مسائل فیانس را کہ خاج از اقدار معین المہام متعلقہ باشد بدین دفتر سپارند و حکمین

و قریباً واجب العمل شمارند - معین المہام فیانس ہو فواجب از اقدار خود از مدار المہام سلطنت استصواب می کند و در بعض مسائل خاص توسط مدار المہام عرضداشت خود را بہ بارگاہ ولی نعمت می کشد - ترتیب حسابات داخل و مصارف ریاست را از دفتر صدر محاسب کار میگیرد و دیگرانی عامہ اش حسن انتظام صورت می پذیرد - خزانہ عامہ ہم توسط صدر محاسب بہ تحت اوست و انتظام عامہ دار الضرب و کاغذ مہبور و معادن و ریلوے ہم متعلق بدوست - در آغاز سال بہ ترتیب موازنہ ریاست کہ در زمانہ سلف بسیل بندش نام بود می پردازد و بر ختم ہر یک سال نگرانی جمع و خرج می سازد - کاغذ اول الذکر را محتاج منظوری والی ریاست - و حساب آخر الذکر را مستوجب ملاحظہ المحضرت قرار دادہ اند -

فرائض تنقیح مقدم و مؤخر مصارف خزانہ ممالک محروسہ را تفویض صدر محاسب فرمودہ و نگرانی عامہ را در فرائض معین المہام فیانس شامل نمودہ -

سالانہ مصارف تنقیح و نگرانی عامہ با دفتر فیانس و صدر محاسبی و خزانہ تا بہ چار لک روپیہ میرسد کہ شعبہ از انتظام مملکت اوست -

ہر خدمتہ ز سلطنت کاروان گرفت

از برگردہ کہ رشتہ عمر روان گرفت

داری در انتظام ریاست توجہ

افزون شود مراتب عمر تو در حساب

تخمینہ جمع و خرج ریاستش ہمدین موقع ہدیہ ناظرین با صفاست تا جویندگان در یا بند کہ ہمہ محاصل ملکش وقف ضروریات رعایاست -

خرج					جمع						
رشم				مدا ت خرج	نشان	رشم				مدا ت جمع	نشان
۴	۵	۳	۲			۴	۵	۳	۲		
۶	۵	۴	۳	۲	۱	۶	۵	۴	۳	۲	۱
سما	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته مالگزاری	۱	لوع	لوع	لوع	۳	مالگذاری	۱
ک	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته کرو گیری	۲	لوع	لوع	لوع	۳	کرو گیری	۲
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته مسکرات	۳	لوع	لوع	لوع	۳	مسکرات	۳
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته جنگلات	۴	لوع	لوع	لوع	۳	جنگلات	۴
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته مخوم	۵	لوع	لوع	لوع	۳	کاغذ مخوم	۵
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته معدنیات	۶	لوع	لوع	لوع	۳	معدنیات	۶
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته رجسترش	۷	لوع	لوع	لوع	۳	رجسترش	۷
لوع	لوع	لوع	لوع	.	.	لوع	لوع	لوع	۳	برار	۸
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته طپه	۸	لوع	لوع	لوع	۳	طپه	۹
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته دار الضرب	۹	لوع	لوع	لوع	۳	دار الضرب	۱۰
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته عدالت محاس	۱۰	لوع	لوع	لوع	۳	عدالت محاس	۱۱
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام سر رشته کتوالی تعلیمات	۱۱	لوع	لوع	لوع	۳	کتوالی و تعلیمات	۱۲
لوع	لوع	لوع	لوع	وطبابت و غیره	.	لوع	لوع	لوع	۳	وطبابت و غیره	.
لوع	لوع	لوع	لوع	انتظام ریلوے	۱۲	لوع	لوع	لوع	۳	ریلوے	۱۳

۱۲	متفرقات	۱۳	انتظام عطیات از قسم منصب و رسوم	مورد	معد	مک
			و وظائف و معمولات مذہبی و غیرہ			
		۱۳	انتظام خلعت تواضع و متفرق	عبد	معد	ما
		۱۵	انتظام ادائے قرضہ	عبد	معد	
		۱۶	انتظام آبپاشی و تعمیرات	عبد	معد	ما
		۱۷	انتظام فوج	عبد	معد	مک
		۱۸	انتظام ادا و بہ صفائی و غیرہ	ص	معد	ما
		۱۹	انتظام دینی معاوضہ حقدار	عبد	معد	صا
		۲۰	انتظام ادائے سود	عبد	معد	صا
		۲۱	انتظام ملک و لوازم	عبد	معد	
		۲۲	متفرقات	عبد	معد	ما
	میزان جمع		میزان	للمر	معد	للمر

این گوشوارہ مجلہ مینی بر حساب مفصل است کہ متعلق بہ ہر مد و صدر مد تفصیلی است و این تبویب کہ صورت گرفتہ است و ترتیب حسابات کہ کسوت تدوین پذیرفتہ نتیجہ بیدار مغزئی آقاے نعمت ناست کہ بہر کار را با صولش مے پسندد۔ شایستہ خیالان فرنگ و روشن دماغان باہوش ہنگ ہم فی زمانہ ہمین گونہ انتظام را اور فرمان روائی خود پسندیدہ اند۔

آئین انتظام مال | طرفہ ماجراست کہ این حدیقہ چمنستان ریاست در اصول انتظام کار و کشت

رعایا علی الرغم پیشینان بر طریقے عمل پیراست کہ سادہ نگاہان روزگار الوالغرمیش را باعث
 اخطاط خارج دانند و بہ نکتہ حقیقت نہ مے رسند کہ اصول انتظامش منجر بر استواری فارغ البالی
 رعایاست کہ شیخ شیراز گوید

درخت امر سپرماند ابرج سخت

رعیت چو سخت سلطان درخت

فرمان روایان سلف از پیداوار حقیقی حصہ خاص بجزانہ شاہی میگزفتند و انواع رسوم همچو
 دیہروائی و محترقہ و پیٹات مختلفہ بر ذمہ رعایا و راعے خراج زمین قائم مے کردند صفحات
 تاریخ شاہد حال است و بسیاری از اسناد و فرامین سلف الی الآن مصداق این مقال۔

فرمان روعے ممالک مخر و سہ را بمباحث اراضی و تشخیص حیثیت آن باعتبار محاصل وہ سالہ
 ماضی بآئینہ مشخص کرده است و بعد مے تعیین حدود و رقبہ مقبوضہ قابض پے بر وہ کہ دمقانات
 ملک حلقہ امتناش بگوش کشیدہ اند و از مجموعہ ہا مے بوقلمون فارغ البالی و نطل عاطفتش آید
 غیر از خراج زمین چیزے دیگر بر ذمہ شان باقی نماندہ۔

زر نقد کہ برنی بگدہ یا ایکر بنام دہارہ اراضی مقرر است نسبت آن با اصل محاصل زر
 از سدس نیست۔ اگر باران نہ بارد مراعات خاص بار عایا ملحوظ دارد و بمعافی یک سالہ و بر
 مطالبہ و عطا مے تعاونی و غیر ذلک رعایت با بکار مے آرد۔

وصول زر مالگزار مے را وقتش بدین وسعت مقرر است کہ مزارع از محاصل اراضی خود
 متمتع شدہ خراج ذمگی را ادا مے کند اگر مطالبہ شاہی بیباق نہ شود و در تصفیہ آن رعایت ہا مے
 خاص میکنند و اگر نوبت ضبطی جائد مزارع رسد استثنای بسیاری از ضروریاتش جائز فرمودہ اند

بهترین صفت این انتظام مجوزه آن است که حکمران ماقول و قرار خود را با مزراع نگاه میدارد و نفع و نقصان کاشتکارانرا از آن خود می شمارد۔

نتیجه همین اصول صحیحست که رقبه مزرعه و آبادی ملک روزافزون است و رعیت به خوش حالی ممنون۔

ابواب غیر مستقل را بر سبیل مزاج به مستاجر میدهند و به وصول قسط واری منت نشینند
 تقسیم ممالک محروسه اش بر چهار حصص قائمست که بر حصه را صوبه نامند۔ و هر صوبه اش
 باعتبار حدود ارضی تفریقی خاص دارد و هر تفریقش بصلع موسومست و هر یک ضلع بعلت
 چند مخصوصست و در هر تعلقه بعد از مقرر نمودن مواضع و قصبات را شامل کرده اند۔ مگر آن موضع
 و قصبه شخصیست که مقدم یا پیش نام دارد و پواری که عبارت از محاسب موضع باشد شریک
 اوست۔ هر تعلقه را تحصیلدار و هر ضلع را تعلقه دار و هر صوبه را صوبه دار مقرر است
 و بر یکی را علی سبیل الترتیب ضابطه و مشتمله که علمش محتوی بر آنست۔ صوبه داران هر چهار
 صوبه به تحت مدارالمهام ریاست کاری کند و سلسله مراسلت و مکاتبت را بمعتدای خاص کرده اند
 که معتد صیغه مال نامش نهند۔ هر فرد رعیت را از حکم ماتحت بدرجه مافوق اختیار مرفعه آن
 داده اند و سلسله این تا به وزیر اعظم رسانده که همین ذات مغتمش را مدارالمهام سرکار نامند
 فرمان رومی خجسته خصال قناعت بر همین انتظام مال نمیکند که اقتدار اعظمش بر حکم آخره وزیر
 اعظم هم نگران است بدارک الله و طول عمره

که اویش خدا شهریارے چنین

دکن چون نگیرد بهارے چنین

وزیرش چان جان ناری کند عرق ریزش آبیاری کند

فہرستیکہ ذیل میکشم نتیجہ تقسیم حدود ارضی ملک ست ۔ و تفصیل اجمال بیان مصنف ۔

صوبہ اورنگ آباد

شماره	نام ضلع	نام تعلقہ	رقبہ مربع	کیفیت دیوانی زمین
۱	ضلع نورنگ آباد	اورنگ آباد	۱۷۴	دیوانی
۲	"	جالندہ پور	۱۵۹	"
۳	"	ضلع آباد	۳۴	صرف خاص
۴	"	سلوڑ	۵۲	"
۵	"	گنگاپور	۲۰۴	دیوانی
۶	"	انبہڑ	۱۹۲	"
۷	"	دیجا پور	۱۳۹	"
۸	"	کنٹر	۱۹۲	"
۹	"	بہو گردن	۱۷۵	"
۱۰	"	پٹن	۱۶۹	"
۱	ضلع پرہنی	پرہنی	۱۵۰	"
۲	"	بسمت	۲۱۲	"
۳	"	کلمنوری	۲۱۳	"

جملہ حاصل زمین اورنگ آباد بابت علاقہ خاص دیوانی زمین کے حصے

<p>جملہ نامی مضر ضلع پیر پنی قاضی علی و دیوانہ عکب اروا</p>	دیوانی	۲۰۷	ہنگولی	پیر پنی	۴
	"	۲۸۶	جنسور	"	۵
	"	۱۵۳	پاتہری	"	۶
	صرف خاص	۱۲۳	پالم	"	۷
	دیوانی	۱۶۶	بیڑ	ضلع بیڑ	۱
"	۱۵۶	منجھ گانوں	"	۲	
"	۲۰۱	مومن آباد	"	۳	
"	۱۳۵	آشٹی	"	۴	
"	۱۳۶	گیورائی	"	۵	
صرف خاص	۷۱	پاٹوہ	"	۶	
<p>جملہ نامی مضر ضلع پیر پنی قاضی علی و دیوانہ کالی</p>	دیوانی	۱۹۷	ناندیٹ	ضلع نانڈیٹ	۱
	"	۱۸۰	حد گانوں	"	۲
	"	۱۲۰	بلوں	"	۳
	"	۱۷۱	دگلور	"	۴
	"	۱۹۸	قنڈار	"	۵
	"	۱۹۸	مدہول	"	۶
<p>صوبہ گلبرگہ شریف</p>					

۱	ضلع گلبرگہ	گلبرگہ	۱۹۵	دیوانی	جہانگیر ضلع گلبرگہ کا آئین انتظام مال
۲	"	اندولہ	۱۲۱	"	
۳	"	چنچولی	۹۸	"	
۴	"	سیرم	۹۳	"	
۵	"	کوڑنگل	۱۳۱	"	
۶	"	شادپور	۱۱۵	"	
۷	"	شوراپور	۱۲۳	"	
۸	"	یادگیر	۱۲۵	"	
۱	ضلع راجپور	راجپور	۱۷۱	"	جہانگیر ضلع راجپور کا آئین انتظام مال
۲	"	عالم پور	۳۷	"	
۳	"	دیودرگ	۱۸۵	"	
۴	"	مالوی	۱۲۳	"	
۵	"	نگ سنگور	۱۴۰	"	
۶	"	گنگاوتی	۱۱۸	"	
۷	"	سندھنور	۱۳۹	"	
۸	"	کشتگی	۱۷۶	"	
۱	ضلع عثمان آباد	عثمان آباد	۷۰	صرف خاص	

۲	ضلع عثمان آباد	کلم	۱۳۹	صرف خاص	جماعت ضلع عثمان آباد خاص دیوانہ جگہ نمبر ۱۳۳۵
۳	=	تمجا پور	۱۳۰	دیوانی	
۴	=	اوسہ	۱۱۰	صرف خاص	
۵	=	پرینڈہ	۱۲۱	=	

صوبہ گلشن آباد میدک

۱	ضلع عادل آباد	عادل آباد	۳۹۰	دیوانی	جماعت ضلع عادل آباد خاص دیوانہ جگہ نمبر ۱۳۳۵
۲	=	سپر پور	۳۹۱	=	
۳	=	راجورہ	۱۱۰	=	
۴	=	نرمل	۱۲۱	=	
۵	=	چنور	۱۲۰	=	
۶	=	لکھٹی پیٹ	۱۲۷	=	
۷	=	ماہور	۱۵۶ {	=	
۸	=	جنگانوں			

۱	ضلع نظام آباد	نظام آباد	۷۸	=	جماعت ضلع نظام آباد خاص دیوانہ جگہ نمبر ۱۳۳۵
۲	=	بودہین	۹۷	=	
۳	=	آرمور	۱۳۴	=	
۴	=	کامار پدی	۱۱۸	=	

۵	نظام آباد	یلار ٹیڈی	۹۵	دیوانی	
۱	ضلع بیگ	کلب گور	۸۱	دیوانی	جہان نعلی ضلع بیگ خالص علاقہ دیوانی محکمہ مال
۲	"	میدک	۱۰۰	"	
۳	"	اندول	۱۳۱	"	
۴	"	باغات	۸۱	"	
۵	"	سعدنی پٹیہ	۱۳۳	"	
۱	ضلع محبوب نگر	محبوب نگر	۱۳۲	"	جہان نعلی ضلع محبوب نگر خالص علاقہ دیوانی محکمہ مال
۲	"	پرگی	۱۱۴	"	
۳	"	کھیتل	۱۳۰	"	
۴	"	کلوا کرنی	۹۹	"	
۵	"	ناگر کرنول	۱۱۴	"	
۶	"	امرا آباد	۶۷	"	
۱	ضلع بیدر	بیدر	۹۱	"	جہان نعلی ضلع بیدر خالص علاقہ دیوانی محکمہ مال
۲	"	کارامونگی	۱۱۷	صرف خاص	
۳	"	اودگیر	۱۳۳	دیوانی	
۴	"	راجورہ	۱۹۰	"	
۵	"	نلسنگہ	۱۳۲	"	

صوبہ وزیرنگل

		صوبہ وزیرنگل			
جدید ضلع وزیرنگل خاص علاقہ دیوانی	دیوانی	۱۲۳	وزیرنگل	ضلع وزیرنگل	۱
	"	۱۳۸	محبوب آباد	"	۲
	"	۱۳۳	کہیم سٹ	"	۳
	"	۱۴۰	پاکحال	"	۴
	"	۱۳۵	کلور (مدبرہ)	"	۵
	"	۴۴	ایلندا پہاڑ	"	۶
	"	۵۲	پالونچہ	"	۷
	"	۱۵۵	پٹی ایٹونا کارم (تاڑوارنی)	"	۸
جدید ضلع کریم نگر خاص علاقہ دیوانی	"	۱۴۳	کریم نگر	ضلع کریم نگر	۱
	"	۱۱۷	جھی کنتہ	"	۲
	"	۱۲۰	سلطان آباد	"	۳
	"	۱۷۸	جکتیال	"	۴
	"	۱۵۴	سرسلہ	"	۵
	"	۱۳۷	مہادیو پور	"	۶
	"	۱۳۹	پرکمال	"	۷

۱	ضلع ننگنڈہ	ننگنڈہ	۱۵۷	دیوانی	جہانگیر خان صاحب صاحب فرنگ ننگنڈہ صاحب خاص دیوانی صاحب دیوانی
۲	=	سوریا پیٹھ	۱۷۳	=	
۳	=	چریال	۱۵۴	=	
۴	=	کوداڑ	۱۰۰	=	
۵	=	میریال گوڑہ	۱۵۳	=	
۶	=	دیورکنڈہ	۱۸۷	=	
۷	=	بہونگسیر	۱۳۰	=	

تقسیم حدود ارضی ممالک محروسہ اشک کہ بانغراض رفاه رعایا صورت گرفته است نتیجہ حسن التفات و
 نعمت است۔ کہ توجہش بر نقطہ مبذول حال رعیت است۔ وزیر اعظمش سر سالار جنگ اول بیگ
 کہ در ضلع بندی ملک بنیادہ بود ولی نعمت ما بہ تکمیل آن پرداخت و شمول و خروج دیہات و تقسیم
 تعلقات را در اضلاع متعلقہ علی محلہ ساخت تا عمارت رعایا ملک را بجا آید مستقر حکام سر
 مختلفہ سہولتے بدست آید و حکام نگران را کیفیت احوال رعایا بہ آسانی کشاید۔

حکمرانان سلف تقسیم ملک را بطرز دیگری پسندیدند و بمثلت صوبہ حصہ خاص را
 سرکاری نامیدند و در ہر یک سرکار پرگنہ و محال را قائم کردہ انتظام آن را بہ سر ڈیسکہ و سر ڈیپانڈ
 و ڈیسکہ و ڈیپانڈ سپر و فرمودند۔ اصول انتظام شان در اکثر حصص ملک بر قہد قائم بود و بجا
 از انتظام امانی کاوی گرفتہ معاوضہ معارف انتظامی بر فی روپیہ محاصل یک و نیم آن میگزاشتند
 پیمایش سختہ و تشخیص حقیقی اراضی را معیارے در عاید از حقوق اراضی سرکارے نبود۔ بہ دخل

کاشتکاران از مقبوضات خودشان بهر حلیه که می خواستند میکردند و بایستد منفعت خود را از ارضی را بجز
 و بجز می سپردند - اصول انتظام رعیت داری شان موسوم به انتظام ثبانی و تعیین حصه سرکار در پیدا و
 منحصر بر خود را - از صفحات تاریخ می کشاید که در آئین انتظام شهبشاه اکبر بر قوانین تو در مل بود
 که هر یک کار را بر تخمین و اندازه می گرفتند و متصدیان و قرا در خطه کلی درین کار حاصل بود که یک
 حصه ملک را با اندازه محاصل ده هزار به امیر می سپردند - موقوف علیش با وجود گنجایش که
 به پریشان حالی بسر می برد و این تقویض و تحویل را از اولی بر بادی خود می شمرد تا آنکه کار میانش از
 ابتداء از جریب رسی می گرفتند پس از آن جریب چوبین سر برافراشت و اراضی حاصلی یک کرد
 تنگه را به کاشتکاری معتبری دادند که کروری نام داشت و از واقرا می گرفته میشد که در سال
 آینده رقبه غیر مزروعه مهم به تحت مزروعه در آمد و محاصل اراضی را بر حواله می نگارند -
 اهل تاریخ اعتراف این کرده اند که ازین انتظام سرسری آثار سرسری ملک پیدا نشد و انتظام
 کورگان - کاشتکاران ملک را بجز بر بادی خودشان شمره بدست نیامد و نوبت بفرخت اولادشان
 رسید - فاعتبر و یا اولی الابصار - تعداد فزاری بر فوئی رعایا تفوق داشت - بعد از زمان سنج
 از خاصان بارگاه صورت حال را بر صفحه تاریخ گذاشت و در نظر عبرت مرد لبیب
 ما در دوسر به که طناب جریب و در زمانه او رنگ زیب انتظام مالگزاری و کن را
 بر راس مرشد قلی خان خراسانی سپردند که بدیوانی و کن ثبت خود را برین انتظام لایب می برگاشته بود
 گویند که در هر کار جز رسی را بکار برده بقا به ثبانی چهارم حصه پیدا و اربسکاری سپرد و بقتین
 نزهت اراضی هم سعی بلیغ بکار میبرد - مقدم دیهی که الی الآن بنام ٹپیل مالی قائم است تفرکر کرده است

صاحب مآثر الامرا بر خے از حالات آن می نویسد ولیکن واقعا تیکه از اوراق تاریخ بدست می آید
تمثال آن مینماید که در بیچ زمانه سلف اینگونه فرانجالی نصیب رعایای ملک نبود که در عهد آقا
نعمت ماچشم دید معترف این کتاب است و چنان باشد که هر منصوبه ضمیر و تعمق فکرش لاجواب است
آئین انتظام عدالت | انتظام عدالتش بر دو حصه منقسم است - یکی سیاست مدن است -

و دیگر بر فصل خصوصیات - اویش را با اصطلاح ملک فوجداری نامند - و آخرینش را دیوانی -

و قراغلاسی این بر دو دروازه سلطنت دکن عدالت العالیه مالک آصفیه نام دارد که محکمه ایست
مماثل بائی کورٹ مشتمل بر اراکین متعدده که صدارت آن بمیر مجلس موسوم - کار پر وازانش بر دو نوع
کاری می کنند - (۱) جلسه منفرد (۲) جلسه متفقہ - اما اجلاس منفرد از برای کار ابتدائی
بالاے اقدار حکام ماتحت و ساعت مرافعه نظار عدالتست - و اجلاس متفقہ مرافعه اجلاس منفرد
مجاز سماعت - این محکمه عالیہ را با قدرات وسیع با معین المہامی متعلق کرده اند که به تحت
مدار المہام سلطنت اوست و امضا و احکام هر کار و مراسلت را بمقتدای خاص سپرده اند که
از هر دو است -

سلسله تحتانی عدالت العالیہ سلطنت آصفیہ علی سبیل الترتیب است که بر بریک صوبہ نظامت
و بر بر ضلع و تعلقه عدالتی قائم - و بعض حصص از برای کارهای دیوانی خاص مقرر کرده اند
که صدر منصف نام دارد و در بعض حصص اقدارات عدالت را بجدوگان تعلقه دار سپرده اند که
فرائض خدمت را بجا آورد و علی هذا القیاس در بر تعلقه تقسیم منصفین عدالت و تحصیل اراکان
مال است و حصه از اقدارات فوجداری در بر یک ضلع و تعلقه نصیب افسران مالگزار می بین

از برے دار السلطنت ہم سیاست و فصل خصومات را جدا گانه ذکر است و نوعیت آن
خاص مخصوص شیخ محمد سید ذکرے موسوم بدار القضاست -

نفاذ حکم قصاص بدست قدرت والی دولت باشد و محتاج منظوری اعلیٰ حضرت کہ رو مد اویس
وزیر اعظمش تہ تیب آرار نظار ماتحت تصحیح مجلس عالیہ عدالت بملاحظہ اقدس سے گزار دو تعمیل حکم
تقاضا شیم قاتل را بکلیف کر دارے سپارد -

استحکام حکم عدالت و توسیع ذرائع نصفت مخصوص از عہد مبارک اوست و اشاعت قوانین
مذاق رعایا درین باب منحصر بدوست کہ نفس نفسیش ہم اصول سعادت را می پسندد و دوا نما میان ہمت باشما
آن می بندد - فردے از خاصان بارگاہش ہم ہاشتا رنے زند و برستش را بچھو مراتب حلقہ بگوش
می نکلند تعمیل احکام عدالت البر حاشیہ بوسان ہم روا دارد و مزم پناہ گیر بارگاہش را اعلیٰ روس الاشہا
بعدالت می سپارد جزا کہ اللہ فی الدارین خیر اکثریہ -

کہ نازد پر و عہد فرزند ہمد

ولی نعمت جان نوشیر وان ست

کہ سعدی بدوران بوکیر سعد

سزوگر بدورش بنازد و آلا

آئین حفاظت جان و مال خلایق | شخہ ملکش را از زمان پیشین شہر تہاست و یکچ چشم بینا می نگر و کز نا
سلف بارز ما حال تفاوت کجا تا بجا است گویند کہ کو تو الان ریاستش در عہد ماضیہ بدار گیر رعایا بالکل بیکدی و آشت
و بمائت اقدار شاہی شہر تہے - و لیکن درین زمان مسعود چشم نظار عدالت بر ہر قدم گران ست
و این صیغہ را از اقدار حاصلہ پا بیرون گذاشتن گران - مقدمات خاص را از خوردت اندازی
کو توالی قرار دادہ اند و فرے بدست رعایا نہادہ تا غامہ خلایق را ہم چارو کار ہست باشد کہ ہر کس

و خلافت و زریہا از عدالت چارہ جوئی سازد۔ و در مقدمہ ماتی کہ کو توالی را اقتدار دست انداز می حالت
 مدتی معین کرده اند کہ ملزم را بیش از آن در حراست نہ نهند۔ با این ہمہ پایندہاے سخت سخت
 تکلش کہ کو توالی نام دارد بحفاظت جان و مال خلائق آن گونه کامیاب و بیدارست۔ و بسراغ برای
 واردات آنہا یہ خبردار کہ رعایا بجمع وجوہ ناموں و مصون است۔ و نتیجہ تفتیش در صد ارتکاب
 از ہمتا و بیخ افزون۔ ہمہ درین صیغہ اندہ او سنگی و ڈکیتی را انتظامی خاص است و بمقاصد تفتیش
 خصیہ۔ تعداد مخصوص۔ در ہر حصہ دار السلطنہ۔ و در ہر موضع ممالک محروسہ تعدادے کافی
 از افراد این سررشتہ منقسم است و ہر یک را حلقہ و نمبرے خاص ملتم۔ لباس مخصوص شان
 نشان می وہ کہ اینہا صبح ناشام با داسے فرائض مشغول اند۔ و افسران شان بذرائع مختلفہ گشت
 می زند کہ توجہ شان بشایستگی انتظام مبذول۔

عدیل کو توالی دار السلطنتش براضلاع ممالک محروسہ ناظم کو توالی اضلاع نام دارد و
 تحت انتظامش بر ہر صوبہ دو گارے قیام دارد۔ چنانکہ در دار السلطنت بر ہر سمت سر کردہ
 مقرست۔ و از براے ہر یک ضلع نظامت این صیغہ را بقصد ار مال سپردہ اند و با مداد
 شان عمدہ خاص بنام ہتم ضلع قائم کردہ۔ و ہماثلت آن در دار السلطنت تقریباً ایمنان
 متعددہ بہ تحت ہر یک سر کردہ۔ و بہ ماتحتی شان بلحاظ تقسیم حدود و اضی تعدادے کافی از اہل
 و ہمہ برین منوال افسری امنای تعلقہ ہتم راست۔ و بہ تحت ہر یک امین چہ در بلد و چہ در
 اضلاع بقامات خاص مستقر جمعیت کو توالی است کہ با اصطلاح ملکی تہانہ و نا کہ نام دارد۔ بر ہر
 تہانہ جمعدارے و با مدادش دفعدارے با جواناے چند متعین۔ کہ او ذمہ دار حلقہ متعلقہ خود ہا

کہ شب و روز از واقعات و وارداتِ حدودِ خود خبر دار و ہمت بر تفتیش و دفع ارتکاب یگارد
 این ہمہ ذرائع کہ متعلق بہ حفظ جان و مال رعایا ہے این ملک را حاصلست جز نتیجہ
 بیدار مغزئی و امن پسندی ولی نعمت ما دیگرے نیست کہ در پیم یک عہد ماضیہ این بسط و
 در مجموع انتظام سرگ و انضباط بزرگ نصیب رعایا نبود۔ نظامت اعظم این سررشتہ را معین
 المہامی سپردہ است کہ مافوق کہ تو ال و ناظم اصلاحش مشغول بکار است۔ و بالاے اقتدارش
 مدار المہام دولت با قدر حاصلہ خود کار گزار است۔ ذات ستودہ صفات والی سلطنت اقتدا
 شاہی را ہم بدست دارد۔ و بر محل و موقعش استعمالش ہم بروے کار آرد۔ روزے نباشد
 کہ از امور جزئی و کلی این سررشتہ خبر نہ گیرد و انتظامے بنا سبت ہر معاملہ صورت نہ پذیرد۔

امن امان خلق بدست تو داده اند
 جور و جہاز مملکت خیر باد گفت

بہ لفظ میرسد زر عایا خبر ترا
 زیباست در دکن لقب دادگر ترا

آئین انتظام تعلیم | تعلیم و تربیت اولاد رعایاے ملک تو جہے کہ بکار برودہ است و جوہر
 چرا نباشد کہ نظامتے خاص از برائے انتظام این صیغہ ہم بہ تحت معین المہام عدالت و امور عا
 مقرر کردہ است۔ و صدارت اعظم این صیغہ بہ وزیر اعظم ریاست سپردہ۔ در وار السلطنت
 او بہ تحت ناظم تعلیمات مدارس متعددہ قائم۔ و در ہر صوبہ و ضلع و تعلقاتش شاخہای تعلیم علی قدر
 مراتب منقسم۔ از برائے ہر یک صوبہ افسرے خاص دورہ کنان ست و بر جن و قبج آن داناملا
 تعلیم را مدارج خاص مقرر۔ و قواعد آن باطلاع خاص و عام مشہر۔ مُعلمان ذی
 کمال و استادانِ نازک خیال بر مناصب و مراتب خود خدمت بجائے آورند۔ و با صلاح اخلاق

و تعلیم تلامذہ سعی بلیغ بکارے برزند۔ در السنہ مختلفہ و فنون متفرقہ سبق می دهند و بر ختم سال طرح امتحان و دریافت نتیجہ محنت خودشان می نهند۔ طلبہ از دی سواد و تلامذہ کمال الاستعداد و ارباب الالائے مدلل کلاس امتحانے خاص باشند کہ نتیجہ آن متعلق بہ مدراس یونیورسٹیت و افرادے چندرا کہ سند یاب مدارج خاص باشند ہر سال بہ تکمیل تعلیم فنون خاص بہ انگلنڈ و دیگر مقامات معینہ ہم می فرستند و کفالت جمع مصارف آنها از خزانہ شاہی می کنند و سند یابان فنون را بہ خدمات لائقہ علی محلہ می نوازند۔ در ہر علاقہ ملک تاکید اکیدست کہ کامیابان سررشتہ تعلیم را در ملازمت سرکاری بر غیر آن ترجیح و تفوق باشد۔ و رائے این انتظام مکملہ امدادے معتد بہ ہمدارین خانگی ہم از خزانہ عامہ میرسد کہ حکم شاہی مؤکد آنست۔ فرمان رواے مائتہاد انتظام سیغہ تعلیم از خزانہ خودزائد از ہفت لک روپیہ ہر سال پنچ می دہد و منتہی برگردن رعایاے عزیز خود نہ می نهد کہ اخلاق عمیمش این را فریضہ خود میداند۔

استاد قلم و معانی

ای ماہر علم حکمرانی

بر دفتر فرہ کیانی

آئین نظام تو سبق برد

آئین انتظام سررشتہ طبابت | سبحانی ما کہ در دمندان را دو است در ہمدردی رعایا حصہ فرونگداشت۔ چکیست کہ حکمتش کسند ان با دویہ غربت را جان فرست۔ انتظام صیغہ طبابت ملکش بآئینے فروغ دارو کہ خاص و عام را وجود ماہران فن و گران بہا آلات و ادواتش دائماً بگوشہ عافیت نگہدارد۔ غرابار نہ صرف بہ تشخیص امراض و مداواے آن مدد کلی میکند بل ماہران این فن بعطای سنزل قیام و بہمانی عام خدمت بیمار بجائے آورند۔ دولت مندان را

بهم ازین استادان فن سهولتی کلی شامل است و تعیین حق الخدوت شان قانونی مکمل حاصل -
 در دار السلطنت دکن نظامت این سررشته با فسرے سپرده اند کہ ناظم طبابت نام دارد
 امور نظامی خارج از اقدار خود را با اقدار حاکمش معین المہام امور عامہ سے گزار در نگرانی اعلیٰ
 این صیغہ ہم حصہ وزیر اعظم است - و گرانہ اقدار شاہی بر کار و بارش ہم مُسَمَّم - بہ تحت ناظم طبابت
 از برائے ہر دو صوبہ نظارتے متعین - و برستقریر صوبہ وضع و تعلقہ و واخانہ خاص بہ تحت
 نگرانی طبیب سند یافتہ متعین - کہ خدمت بیماران نظامی و ما تعلق بہا بدو تعلق دارد -
 فرمان رواے ما بنجای این صیغہ در ہر سال زادار نہفت لک - روپیہ باین سررشتہ می سپارند
 خدایش سلامت دارد کہ ذات ستور و صفائش سر پایا بہ در رعایا و برایاے دولت مست
 خزانہ عامہ اش متکفل ضروریات حفظان صحت -

<p>سکندر نژادان رئیس دکن ہم اوجہ اصداور ارہنہاے خبردار از گرم و سرد زمان کہ لطف سردش چون بہتاب بسے از طبیبان حاذق مدام سہاست نگہدار و پوزش پذیر درشتی و نرمی بہم در ہاست</p>	<p>از سلوک حکمت و سلامتون بظن ہوائے بخل ست و پیرے برآ ہمایون بود شہریارے چنان کہ غصہ گر میش نقشے بر آب کہ لبستہ در خدمت خاص و عام چو گفتار سعدی روشن ضمیر چو رگزن کہ جراح و مہم نہ است</p>
--	--

آئین لوازم عمارت | نقش احیاء فی بردل عالی چو از نشیند کہ بنیاد لوازم عمارت قائم

عالی خیالیت کہ طول باع فکرش آسمان پیاست و یک حصہ محدود از محل سریش موسوم بہ فلک نماست۔ سردقرا بہ عمارتے موزون۔ قائم کردہ است و ہر کار این صیغہ را بہ بندہ کامل سپردہ۔ انتظام این کار بہ پیمانہ وسیع می گیرد۔ و ہر منصوبہ اش با این نختہ انجام مے پذیرد افسر اعلاے این سررشتہ راجیف انجنیری نامند کہ بہ تحت حکم معین المہام تعمیرات و با فوق بہتیمان اضلاع بکار خودی پروازد۔ و بالائے اقتدار معین المہام۔ وزیر عظیم ریاستش سر تقاضا می افرازد۔ معتقدی خاص از برائے این صیغہ ہم مقرر کردہ اند کہ مراسلت و مکاتبت در جہ اول بحسن توسط اوست۔ و اضلاع احکام و منظوریات معین المہام و مدار المہام تعلق بدوست بہ تحت چیف انجنیر۔ بر ہر ضلع دو عہدہ دار خاص زمین دار ترسیم و تعمیر ملحق خود باشند کہ گرانہ ذرائع آب پاشی و آب رسانی و درستی شواہخ عام اضلاع و تعلقات و نگہداشت پل و ہمان سراہا و دیگر سکنات می کنند۔ و با ہذا نشان تعدادی کافی از دہ دگاران و سویر و وزیران و سر ویہران گزارا است و ہر یک در حصہ مفوضہ خود مصروف بکار۔

طرفہ ماجراست کہ کار پروازانش دیناویہا جوارا بہ بند گرفتہ اند۔ و بصورت نہری بکار گشت رعایایش سپردہ۔ این بند آب بہترین یادگار عہد محنت مہد اوست۔

بلکہ ملکیت فرخندہ و بنیاد
زمین بینی فلک اورا مکانیت
فرز با ہم معنی را کندہ است
کہ سقف آسمان اورا مثالے

زبہ فرمانرواے حید آباد
زمین بار کا ہمش آسمانیت
تعالی اللہ کہ فکر او بلند است
اگر ای شہرت عالی خیالے

آئین رفاه عامہ خلایق | تو جہش بر فادہ خلایق بہ تیرہ رسیدہ کہ جان و مال خود را بنجہ دست رعایا کشیدہ
ازینجاست کہ ہر فرد بشر را غاشیہ اطاعتش بردوش ست۔ و کہین و مہین سلطنت از احسان
عجم او حلقہ بگوش۔

ہر کوچہ و بزدن از پاس تخت او ہمین ہمین ابر رحمت باب صافی سیراب است
و ہر حصہ ملکش بہ شوارع عام و لوازم صفائی در ہر یک مقام کامیاب حفظان صحت خلایق
را حکمت کاملہ اش و مسائل کافی بدست آورد۔ و فرایض آب و جاروبی و متعلقات آن بگوش
از ملازمین خاص سپردہ۔ لطف عجمیش بر ہمین قدر ضروریات خلایق قانع نیست۔ بل ہواخوان
دولت و متلاشیان ذرایع سیر و سیاحت را بتفیح چمنستان دولتش امرے مانع نیست۔
خانہ بربادان حوادث موسم را در ظل عافیت خود می گیرد و عطای معاوضہ نقصانات شان را
از خزائن شاہی بدل می پذیرد۔ محبتش در دل عالمی چرانا باشد کہ در عہد ہایوش حوادث آسمانی
ہم دلی را نتواند کہ نخرشد۔

خانہ دلہای ما نزل لکہ الطاف تست	ای بدست آرنڈہ دلہای ما پائیدہ باش
آب و جاروبے ز مہرگان می کشیم اندر بہت	ای فروغ چشم ما بر فرق عالم زندہ باش

آئین انتظام صنعت و فروغ تجارت | تجارت دولتش ہمین آزادی رعایا و زرافرون ست۔ و تاجر
ملکش بحسن انتظام حفاظت جان و مال مامون و مصئون۔ و اکثر حصص ملک سلسلہ ریلوی قائم
کردہ راے اوست کہ فی الحقیقت فروغ تجارت از اوست۔ بمقامتے کہ ازین نعمت بہرہ بریں
دیگر ذرایع مختلفہ نقل و حرکت اموال باینے مہیا کردہ کہ رہران نزل مقصود را سہولتے کافی

و دانی حاصل است و هر کس بکار و بار خود و ائمه شاغل - معیار فروش از محاسل کرده توان رفت
 که کرد گیری نامندش و نرخ قلیش را از همین یک اصطلاح ملکی توان شناخت که پیش از خوانند
 یعنی بر اصل قیمت مال سر رسید - پخر و پیه اصلا پیش نیست - که مجموع آن در هر سال زائد از پنجاه
 دو لک روپیه ملاخل خزانه شاهی است - بسیاری از محصولات مقامی که محل فروغ تجارت
 بود با حصول صحیح برداشت و با نظام جزئی و کلی این صیغه و قیقه فرونگداشت - محصول محقر بود
 که بر حرفت و صنعت ملک قائم بود باقی نماند - پشمکی و دهر دانی را که در حقیقت دیوچه تجارت
 باشد الوداع خواند - کرد و رگان زمانه سلف که مطلق العنان بودند - حالا به تحت نگرانی کوشش
 خاص ملقب به مهتم دایم اند - و از آنکه مشایخ مستقل شان بانرخ محاصل تعلقه ندارد - فروغ
 تجارت را مدد مین - صنایعان چابک دست بدستکاری خود شهرت دارند و بسیاری از مصنوعات
 ملکش پسندیده دیگر دیار اند - در حصص ملکش کارخانجات متعدده صورت گرفته که از آلات آهنی
 و ددخانی کاری گیرند - و نتیجه صنعت را به ممالک خارجی می برند - بسیاری از اقسام مختلفه پارچه
 و سامان برنجی و آهنی و نقرئی و طلائی باین بهین ساخته می شود - هر دو مشروع اورنگ آباد
 شهرت خاص دارد - و مصنوعات نقرئی کریم نگر در تارکشی - و اورنگ آباد در گنگا جمنی -
 و تنبال شاهی بید - وسیله های ناندیر - و ساری های ناراین پیله را خصوصیتی است که از دیگر
 بلاد عدیل خود نیارد - صنایع آهنی و فولادی در محل سهاکارخانه شمشیر جنگی که در دارالسلطنت قائم
 است از مخففات روزگار - و از مخصوصات این دیار باشد - این تذکره اجمالی مشت نمونه از خود
 و نمایگاه آصفیه که همدین روز با صورت گرفته نمونه ترقیات این لیل و نهار است -

<p>مثال ہر کمال ز قدر تو جان گرفت بازار نیک نامی ذاتت دکان گرفت تا جنس نافرورش بہای گران گرفت</p>	<p>اسی قدر دان صنعت عالم ہنر شناس تا نقد جان بقیمت لطف تو بردہ ایم داری بکار و بار تجارت تو بچے</p>
<p>آئین اشاعت علوم و فنون ان خصوصیات ہمیں عہد مبارک ست کہ در حیدرآباد دکن اشاعت علوم و فنون را شہرتے خاص ست۔ سائلے نباشد کہ در فنون مختلفہ تصنیفات۔ و تالیفات متعدد اشاعت پذیرد۔ و مصنف آن صلہ محنت خود از خانہ شاہی نگیرد۔ بندہ بے بضاعت و بچران الے الآن بست و دو کتاب در فنون قانون و لغت و سیاق و فلاحت و طبابت و تاریخ ہدیہ ارباب نظر کردہ ام و نتیجہ محنت خود تادہ ہزار روپیہ برسبیل صلہ تالیفات از سرکار خود بدست آوردہ۔ عامہ رعایا سرکار مذاق علم یو یا فیو نامی فراید کہ کیفیتش از طبع کرر و سکر اکثر تالیفات سے کشاید۔</p>	
<p>کتب خانہ آصفیہ کہ قائم کردہ ہمیں فرمان رواے ماست وقف خاص و عام است و جویندگان علوم ازین سرمایہ غیر مترقبہ دانما بکام۔ ذخیرہ علوم و فنون را صبح تا شام بدست داریم کہ بلا معاوضہ چیزے اوقات خود را بمشاہدہ کتب نایاب سے سپاریم۔ سرمایہ کثیر از خزانہ شاہی وقف این کارست۔ و مصارف مستقل این سررشتہ از براے ہر یک سال اندازوہ ہزار</p>	
<p>جامع علم و ہنر شیرازہ بند دولت ست صفحہ ہستی کتاب صورتش دارد بدست</p>	<p>خسر و گیتی نظام الملک آصف جاہ ما من نمی بینم بر اوراق جہان اورا مثال</p>
<p>آئین نگارنی اوقاف و امور مذہبی سادہ لوحان تقصیب کیش فرمان رواے مارا تسلیم دینداریش</p>	

معین کفار نامند - خدا اینها را بیا مژده که کار از عمیق و انصاف نمی گیرند - و نه می دانند که خداوند عالمیان این لقب عام را بچه اصول پسندیده است و چرا اختصاصش سر بفرقه خاص نکشیده - از مثل متعدده هیچ ملت و مذہب ذات باری تعالی را مخصوص به خود نتواند کرد و گاه خالق همه عالم است و مخلوق را با اختصاصیت متعتم - آئین نگرانی و سرپرستی فرمان روا را بر همین اصول صحیح و مستغنی از اغراض قبیح است که شهنشاه حقیقی او را بر فرق رعایایش که مذہب مختلفه شامل است سایه گستر فرموده است و به نعمت ظل خود ممتاز نموده -

پشت دو تازی فلک راست شد از حرمی	سعدی	تا چو تو نسوزند ترا و مادر ایام را
حکمت محض است اگر لطف جهان آفرین		خاص کند بنده مصلحت عام را

از همین جا است که فرمان روا ما محبوب هر ملت و مذہب است - اگر حصه از خزانه او وقف مصارف مسجد و درگاه است حصه دیگرش نصیب دیول و جاترا - اگر جماعتی از مسلمانان - ناز پرورد دولت اوست - گروهی از دیگر مذہب هم زله را با خوان نعمت او - در اصول فرمان روائی و ظل الهی نبی نوع انسان را مستحق مراعات می شمارد - و اندرین باب خصوصیت از مثل و مذہب ندارد - چه خوش گفته ام (س)

هر ملت از شعار تو منت کشیده است	هر مذہب از طریق تو فیض نهان گرفت
---------------------------------	----------------------------------

چنانکه نگرانی اوقاف مسلمانان را بصدر الصدور ریاست خود گذاشت - همچنان نگه داشت سعادت بنود را بدست بهار جبهه و منت گذاشت - مخارج خانقاه - و عود و گل درگاه بزرگان دین - و مصارف اگر بار دیول و سادها و آنچه مسافین در طریق عطا پایش مستقیم

دبانگ و صلوة مساجد و جرس و ناقوس معابد در لیل و نهار ریاضت میهم -

وزیر اعظم دولت و مباراجه پادشاه سلطنت کوشن پرشاد است - و نواب محی الدین خان شیخ جنگ - امیر کبیر آباد - بسیار از آتش پرستان در کار و بار ریاست او بر عهده پاک جلیله سر تقاضی افزاند - و گروهی از عیسائیان از خدمات بزرگ ریاست او سرفراز -

آئین دربار عام و اعزازات خاص | آئین دربار عامش یادگار پیشینیان اوست - و اصلاح

امور جزئیة از مخصوصات زمان او - باقی حال چار بار در هر سال حکم دربار عام میدهد و منت دولت دیدار خود برگردن خاص و عام مینهد - اولین دربارش دربار سالگه مبارک باشد و دومین تقرب نوزد - و در این دربار عیدین است که حکم قضایم صورت پذیرد -

از اول شام امراء دولت منصب داران سلطنت - و پانچان حلقه ملازمت روئے بدر گامش می آورند - و خود را به دولت سرایش که چو محله نام دارد - از سر می برند - این منزهت رفیع الشان که همه حاضرین دربارش را بخود می گیرد - و چون اجل نمک خوارانش با ختام می پذیرد - ولی نعمت

بر مسند شاهی رونق می افزاید - و جمال جان آرای خود را به جان تاران خود می نماید پس همه حاضرین دربار مرتبه بعد از نذر دستی بیار گامش می گزرانند - و سرایه انتمی حسن قبولش از انامل مبارکش می ستانند - اولین مرتبه نذر دربارش وزیر اعظم و معین المہامانش راست -

و آخرین سلسله نذرش ندما و مصاحبانش را که از مخصوصین بارگاه و مقربین شاه باشند -

انتظام نشست و برخاست و آداب دربارش به چویداران حوصله مند مقوض است که کار از عقل و مہوش می گیرند و در تقدیم و تاخیر و حفظ مراتب هر یک در انبوه کثیر انعام ستایش

می پذیرند - و جماعتی از افواج قاهره اش بر قد خود قائم باشد که در برآمد و برخواست و لی نعمت بقاعده خویش طبل و طنبور سلا مش می نوازند - نو که خدایان نمک خویش را و همین و ز همایون خلعت و سرپیچ عطای فرماید - و مستحقین خدمت گزار را با اعزاز و خطابات حوصله افزاید - اما این عطایا ببارگاهش مخصوص از دربار گره بندان اوست - و استثنا خاص در حصه طالع مندان -

فهرستی که بر ختم این بیان هدیه ناظرین این اوراق می کنم مخصوص از اهل خطاب عهد میمنت او باشد که از روز فرمان روائی الی یومنا بد است -

ایمرباننده اوج شبستان دکن	ایل دربار ترا حکیم کواکب داوود ایم
آب و تاب کس بجشیم ماندار و نزلت	زانکه در مهتاب رویت چشم خود بکشاده ایم

فهرست اعزاز خطابات و مناصب

نشان سلطنت	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
فانی و بساوری	خانی	جنگی	دوئی	مکلی و بالان	ابو موسی و بساوری	مناصب و خلعت		

(۱) خطابات و مناصب بار حکمرانی ۷ - بیع الشانی ۳۱ و عجمی

۱	نواب میرالین	سلا جنگ	نیرالدول	خلعت خاصه خدمت و وزارت
	علی خان بهادر			هفت رقم جواهرات -
۲	نواب میر سعادت	غیر جنگ	شجاع الدوله	خلعت و جواهرات
	علی خان بهادر			

۳	راجہ راجایان جم نرمندر بہادر	.	.	.	مباراجہ اصل و اضافہ منصب ہفت ہزاری پنچہزار سوار و علم و نقارہ و پاکی جہاں دار۔
۴	نواب امام جنگ بہادر	.	شیخ الدین ولد	.	اصل و اضافہ منصب چار ہزاری دو سہ ہزار سوار و علم و نقارہ
۵	نواب ظفر جنگ بہادر	.	شیخ الدین ولد	.	اصل و اضافہ منصب چار ہزاری دو سہ ہزار سوار و علم و نقارہ۔
۶	ہری کشن	.	.	.	راجہ ہری دو ہزار پانصدی منصب و یک ہزار کشن بہادر سوار و علم۔
۷	میر جہاندار علی	.	.	.	یک ہزار پانصدی منصب۔ و پانصد سوار و علم
۸	آغا مزایبک	.	آغا مزایبک	میر جنگ	دو ہزاری منصب۔ و یک ہزار سوار و علم۔
۹	مولوی حافظ انور	.	مولوی حافظ	خان بہادر میر جنگ	دو ہزاری منصب۔ و یک ہزار سوار و علم
۱۰	میرزا نصر احمد	.	میرزا نصر احمد	خان بہادر میر جنگ	دو ہزاری منصب و یک ہزار سوار و علم

۱۱	میر یاقوت علی	میر یاقوت	.	.	.	یک هزار سی منصب
۱۲	میرزا محمد علی بیگ	علیخان بیگ میرزا محمد علی بیگ	.	.	.	یک هزار سی منصب
۱۳	مولوی محمد انوار احمد	خان بهادر مولوی محمد انوار	.	.	.	یک هزار سی منصب
۱۴	وحید منور خان	احمد خان بیگ وحید منور خان	.	.	.	یک هزار سی منصب
۱۵	گروہاری پرشاد	بہادر	.	.	.	یک ہزار پانصد سی منصب راجہ گروہاری پر شاد بہادر
۱۶	میر غلام علی	میر غلام علی قوی جنگ	.	.	.	دو ہزار سی منصب
۱۷	عوض بیگ	خان بہادر	.	.	.	یک ہزار سوار و علم
۱۸	میر غلام علی	میر غلام علی	.	.	.	دو ہزار سی منصب
۱۹	میر منور علی	خان بہادر	.	.	.	یک ہزار سوار و علم
۲۰	حکیم وزیر علی	بہادر حکیم وزیر علی	.	.	.	یک ہزار سی منصب

(۲) خطابات و مناصب در بار نوروز ۲۳ جمادی ۱۳۰۱ هجری

۱	میر وزیر علی	خانی بهادری	برقراجنگ	آصف آصف	نهب هزاری منصب میشت هزاره
				یار الدوله	از آنجمله چهار هزار یک اسپه و چهار هزار سوار و اسپه -
					علم و تقاره و پالکی جبار دار
۲	منیر الدوله			نخا الملک	هفت هزاری منصب چار هزاره
					سوار علم و تقاره و پالکی جبار دار
۳	شجاع الدوله			منیر الملک	هفت هزاری منصب چار هزاره
					سوار علم و تقاره و پالکی جبار دار
۴	سحید الدوله			سعید الملک	سه هزار پانصدی منصب -
					دو هزار پانصد سوار علم و تقاره و پالکی جبار دار -
۵	محمد علی	خانی بهادری			یک هزاری منصب - بهتر تقسیم منصبه اران
۶	صادم جنگ			غزیز الدوله	سه هزاری منصب - دو هزاره سوار علم و تقاره - بخششی -
۷	سحکم جنگ			یاران الدوله	هزاری منصب دو هزار سوار علم و تقاره

۸	اکرام جنگ	.	برادر لیه	.	سه هزاری منصب نبار علم و تقاره
۹	اعتیاز الدوله	.	قیام الملک	.	چار هزاری منصب سه نبار سوار علم و تقاره - پاکلی جبار دار -
۱۰	میر تهور علی	خانی بهادری	مختار جنگ	.	دو هزاری منصب - یک هزار سوار و علم -
۱۱	میر یاضت علیجان	بهادری	محبوب جنگ	.	دو هزاری منصب - یک هزار سوار و علم -
۱۲	شیر اولی جنگ	.	شیر اولی جنگ	.	سه هزاری منصب و یک هزار سوار و علم -
۱۳	میرزا محمد علی	خانی بهادری	شجاعت جنگ	.	دو هزاری منصب و پانصد سوار و علم -
۱۴	میرزا علی محمد	خانی بهادری	معتد جنگ	.	دو هزاری منصب و یک هزار سوار و علم -
۱۵	میرزا علیجان بیجا	.	اکبر جنگ	.	دو هزاری منصب یک هزار سوار و علم
۱۶	میر محمد علی	خانی بهادری	.	.	یک هزاری منصب
۱۷	اکرام الله خان	.	نواب جنگ	.	دو هزاری منصب پانصد سوار و علم
۱۸	گجانن پشاد	.	راجا بهادر	.	دو هزاری منصب پانصد سوار و علم

۱۹	حکیم فیض احمد	خانن بہادری	افضل الحکما	.	.	یکہزار پانصدی منصب
۲۰	ایسری پرتا	.	.	راجہ بہادر	.	یکہزاری منصب پانصد سوار و علم
۲۱	مولوی محمد سعید	خانن بہادری	.	.	.	یک ہزار سی منصب
۲۲	سوامی راو	.	.	راجہ	.	یک ہزار سی منصب
۲۳	مزار محمد علی بیگ	.	افزخنگ	.	.	دو ہزاری منصب یکہزار سوار و علم
	خان بہادر	
۲۴	حکیم وزیر علی خان بہادر	.	سلطان الحکما	.	.	یک ہزار پانصدی منصب
۲۵	حکیم مزار علی	خانن بہادری	حکیم الحکما	.	.	ایضاً
۲۶	مولوی حسین	علی ریخان بہادر	مٹون جنگ	.	.	دو ہزاری منصب پانصد سوار و علم۔
۲۷	مولوی مہدی علی	خانن و بہادری	منیر خنگ	.	.	دو ہزاری منصب پانصد سوار و علم
۲۸	سیکیم اندھان	.	قادر خنگ	.	.	دو ہزاری منصب و یک ہزار سوار و علم۔
	بہادر	

(۳) خطابات و مناصب دربار عید الفطر ۱۳۱۰ھ بمطابق

۱	اعتماد جنگ	.	.	الدولہ صمصام الملک	.	نہ ہزاری منصب مثبت ہزار سوار
						نہجملہ آن چار ہزار ایک اسپہ
						چار ہزار دو اسپہ۔ علم و نقارہ

۱	ویا لکی چهاردار -					
۲	چهار هزاری منصب سه هزار سوار	حسام الملک	نظام ریالدوله		نظام جنگ	
۳	" "	خانان	مشیرالدوله	صفدر جنگ	میرزا حسین بهادر	
۴	دو هزاری منصب یک هزار سوار و علم			تبر جنگ	وحید منوچهر	
۵	سه هزاری منصب یک هزار سوار و علم		تعمام الدوله		احمدیار جنگ	
۶	ایضا		لاقی الدوله	غالب جنگ	مسلم جنگ	
۷	حسب نمبر ۴			مغیرا جنگ	محمد مغیرالدین	
۸	ایضا			اقبال جنگ	سعید الدینجان	

(۴) خطابات و مناصب در بار سالگره مبارک ۳۰۲ هجری

۱	ایضا			احرام جنگ	سلطان الدینجان	مولوی لیل الدین
۲	سه هزاری منصب یک هزار سوار و علم		حسام الدوله			شوکت جنگ
۳	حسب نمبر ۱			شمس الحکما	شمس الدینجان	حکیم شمس الدین
۴	یک هزاری منصب				جان رخا	عوض اللیل
۵	حسب نمبر ۱			مهر جنگ	خانی بهادری	غالب بن ناصر
۶	ایضا			انصاف جنگ	میرزا حسین بهادر	میرزا حسین

۷	محسن	خان بهادری برقع جنگ	.	.	.	ایضاً
۸	محمد ولی الدین	محمد ولی الدین بهادر و قاجانگ	.	.	.	ایضاً
۹	میر محمد حسین	میر محمد حسین خان بهادر بنگل جنگ	.	.	.	ایضاً
۱۰	میر جهاندار علی	جهاندار علی خان بهادر منور جنگ	.	.	.	ایضاً
۱۱	جو ابها و الدین	جو ابها و الدین بهادر عظام جنگ	.	.	.	ایضاً
۱۲	میر بهادر علی	میر بهادر علی بهادر سطوت جنگ	.	.	.	ایضاً
۱۳	میر داود علی	میر داود علی بهادر بهرام جنگ	.	.	.	ایضاً
۱۴	میر فضل علی	میر فضل علی خان بهادر شفقانی خان	.	.	.	حسب نمبر
۱۵	حسن بن عبده	خان و بهادری عماد نواز جنگ	.	.	.	حسب نمبر
۱۶	سیر نموس اذ	راجہ سیر نموس راؤ بہادر

(۵) خطابات و مناصب معطیہ ۱۹ ربیع الثانی ۱۲۸۲ھ بمطابق

۱	بشیر اللہ بہا	منصب ہفت ہزاری و چار ہزار سو و علم و تقارہ و پاکلی جہاں دار۔
۲	عکب جنگ	سہ ہزار پانصدی منصب
۳	بندہ علی	بندہ علی خان بہادر اسطوخ جنگ سپہ سالار	.	.	.	حسب نمبر

۴	عبد السلام بن بهاء	مقدم جنگ	.	.	.
(۶) خطابات و مناصب در باره نوزدهم جمادی الثانی سنه ۱۳۰۲ هجری					
۱	خوشنود الدوله	خوشنود الملک	.	.	در اصل و اضافه منصب پنجهزاری - و چار هزار سوار و علم و نقاره - و پانکی چهار درار -
۲	شمس الدوله	شمس الملک	.	.	" " " " " "
۳	محمد کریم الدین	حاجی شمشیر بهادر	.	.	منصب هزار و یک هزار سوار و علم
۴	شهاب جنگ	فتح الله ادهی الملک	.	.	در اصل و اضافه منصب چار هزاری دو سه هزار سوار و علم و نقاره -
۵	بهرام جنگ	بهرام الدوله	.	.	در اصل و اضافه منصب سه هزاری دو هزار سوار و علم و نقاره -
۶	میر نواز جنگ	محسن الدوله محمد الملک	.	.	در اصل و اضافه منصب هزار پانصدی دو هزار پانصد سوار و علم و نقاره
۷	سردار ولی الدوله	سردار ولی الملک	.	.	در اصل و اضافه منصب سه هزار پانصدی دو هزار پانصد سوار و علم و نقاره
۸	مؤمن جنگ	عماد الدوله	.	.	در اصل و اضافه منصب سه هزاری دو هزار سوار و علم و نقاره

۹	مغظم جنگ	.	.	لطیف الدین	.	اصل و اضافت منصب سه هزاری
۱۰	سید عبدالرزاق	خانی و بهادری	اصغر خان جنگ	.	.	دو هزار سوار و علم و نقاره
۱۱	درب جنگ	.	.	سیف الزوال	.	منصب هزارگی یک هزار سوار و علم
۱۲	مولوی محمد صید	.	.	عما و جنگ	.	اصل و اضافت منصب سه هزار سوار و علم و نقاره
۱۳	مولوی مهدی حسن	خانی و بهادری	فتح نواز جنگ	.	.	منصب هزارگی یک هزار سوار و علم
۱۴	محمد صدیق منشی	=	چیدیا جنگ	.	.	" " "
۱۵	مفتوح الدین	=	.	.	.	منصب یک هزارگی
۱۶	احمد حسین	=	.	.	.	"
۱۷	یاور حسین	=	.	.	.	"
۱۸	سید میر باقر علی	=	.	.	.	"

(۷) خطابات و مناصب در بار سالگره مبارک ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۰۵ هجری

۱	محمد مختار الدین	خانی بهادری	نامو جنگ	اقتدار الله سلطان الملک	.	پنج هزارگی و چهار هزار سوار و علم و نقاره و پاکی چهار دار -
۲	شمس تبر بهادر	.	بهادر جنگ	.	.	سه هزارگی و دو هزار سوار و علم و نقاره
۳	میر تقی حسین	شاه نواز خان	فتح یار جنگ	.	.	دو هزارگی و یک هزار سوار و علم

۴	سید سردار علی	خان بیادری	سهر جنگ	.	.	دو هزاری و یک هزار سوار و علم
۵	راجہ شیواج بیگ	.	.	دہرمت	.	چهار هزاری و دو هزار سوار و علم و غنقاہ
۶	مختار بیگ	.	.	جلال الدولہ	.	سہ ہزاری و دو ہزار سوار و علم و نقارہ -
۷	سلطان نواجک	.	.	شمشیر الدولہ شہر الملک	.	سہ ہزار و پانصدی و دو ہزار پانصد سوار و علم و نقارہ -
۸	ضرغام بیگ	.	.	ضرغام الدولہ	.	سہ ہزاری و دو ہزار سوار و علم و نقارہ -
۹	حاجی غلام محمد	خان بیادری	اسما بیگ	.	.	دو ہزاری و یک ہزار سوار و علم

(۸) خطابات و مناصب بار سالگرہ ۲۳ ربیع الثانی ۱۳۰۵ ہجری

۱	سلطان بیگ	.	.	علاء الدولہ	.	سہ ہزاری و دو ہزار سوار و علم و نقارہ -
۲	رسول بیگ	خان بیادری حکیم	محمدی الدولہ	.	.	سہ ہزاری - دو ہزار سوار و علم و نقارہ -
۳	تہور بیگ	.	.	اشرف الدولہ	.	ایضاً
۴	قادر بیگ	.	.	قادر الدولہ	.	ایضاً
۵	عالم علی	خان بیادری	ترک بیگ	.	.	دو ہزاری - یک ہزار سوار و علم

۶	مولوی حیران علی	خانی بیادری	اعظم باجنگ	.	.	دو هزاری - یک هزار سوار و علم
۷	مولوی شیخ احمد	"	رفیق جنگ	.	.	" " "
۸	محمد سعید عثمان بیادری	.	فیر و باجنگ	.	.	" " "
۹	سیح الدین عثمانی	خانی بیادری	عمده العلماء	نواز اول	محبوب	سه هزاری - دو هزار سوار دعالم و نقاره
۱۰	خواجہ سرد علی	"	اکبر باجنگ	.	.	دو هزاری - یک هزار سوار و علم
۱۱	محمد وقار الدین	"	ببا جنگ	.	.	" " "
۱۲	سید قریب علی خان	عمده الحکما	باور باجنگ	.	.	" " "
	بیادری					
۱۳	سید علی خان بیادری	.	سید باجنگ	.	.	" " "
۱۴	صدر الدین	خانی بیادری	شیر باجنگ	.	.	" " "
۱۵	محمد فتح الدین	"	جرا جنگ	.	.	" " "
۱۶	محمد امام الدین	"	.	.	.	یک هزاری
۱۷	محمد فیر الدین	"	.	.	.	"
۱۸	محمد جمال الدین	"	.	.	.	"
۱۹	سید محمد علی	"	صفا باجنگ	.	.	دو هزاری یک هزار سوار و علم
۲۰	احمد بن ماش	"	قبا جنگ	.	.	" " "

۲۱	محمد بیادالدین	خانی بیادری	شیراز جنگ	.	.	.	دو هزار یکنوار سوار و علم
۲۲	مروه محمد عفو	اعتماد لوزخان	چهار صدی
(۹) خطابات و مناصب در بار سالگره مبارک ۲۶ ربیع الثانی ۱۳۰۸ هجری							
۱	قیام الملک	.	.	.	منازل الامرا	.	هفت هزاری و شش هزار سوار و علم و تقاره و پالکی جبار دار و ماچی مراتب -
۲	رضیع الدوله	.	.	.	حمید الملک	.	چهار هزار و صد هزار سوار و علم و تقاره
۳	فتح یار جنگ	.	.	.	سپاه الدوله شیعی الملک	.	سه هزار پانصدی و سه هزار سوار و علم و تقاره -
۴	مژد او علی بیگ	خانی بیادری	داور یار جنگ	داور الدوله	داور الملک	.	سه هزار و پانصدی و دو هزار و پانصد سوار و علم و تقاره -
۵	عماد الدوله	.	.	.	عماد الملک	.	" " "
۶	اصف یار جنگ	.	.	.	اصف الدوله	اصف الملک	" " "
۷	انصاف جنگ	.	.	.	انصار الدوله	انصار الملک	" " "
۸	سید نوح حسین	خانی بیادری	قیام جنگ	غضنفر الدوله	.	.	سه هزار و دو هزار و پانصد سوار و علم و تقاره -
۹	غلام جنگ	.	.	.	غلام الدوله	.	شش هزار و دو هزار سوار و علم و تقاره

سینه زاری و دو هزار سوار و علم و نقاره	.	.	حیدر جنگ	.	حیدر جنگ	۱۰
سینه زاری و دو هزار و پانصد سوار و علم و نقاره -	.	.	قوت جنگ	.	قوت جنگ	۱۱
سینه زاری و دو هزار سوار و علم و نقاره	.	.	مقرب جنگ	.	مقرب جنگ	۱۲
دو هزار و یکصد سوار و علم	.	.	آفتاب جنگ	خانی و بهادری	میر شارت علی	۱۳
" " "	.	.	احسان جنگ	"	میر محمود علی	۱۴
" " "	.	.	حسام جنگ	"	میر قدرت علی	۱۵
" " "	.	.	فخریاب جنگ	"	خواجه بهادر علی	۱۶
" " "	.	.	فیض یاب جنگ	"	خواجه بهرام علی	۱۷
" " "	.	.	نصرت جنگ	"	سید علیم الدین	۱۸
" " "	.	.	اسد جنگ	"	میرزا اسمعیل بیگ	۱۹
" " "	.	.	نظیر یاب جنگ	"	میرزا شرف علی بیگ	۲۰
" " "	.	.	نادر جنگ	.	میرزا حفیظ علی	۲۱
" " "	.	.	سردار جنگ	خانی و بهادر	بیگ خان بهادر	۲۲
" " "	.	.	قائم جنگ	"	میر محمد علی شمس کا	۲۳
" " "	.	.	تیمور جنگ	"	خواجه کریم الدین	۲۴
" " "	.	.		"	خواجه عباد الله	۲۵

۲۵	مراد حسین	خان و بهادری	مشکر جنگ	.	.	.	دو نزاری و یک هزار سوار و علم
۲۶	غلام محمد تقی	"	لشکر جنگ	.	.	.	" " "
۲۷	میر محمد یار	"	اشرف جنگ	.	.	.	" " "
۲۸	میر عابد علی	"	صولت جنگ	.	.	.	" " "
۲۹	میر حافظ علی	"	انتخاب جنگ	.	.	.	" " "
۳۰	احمد حسین خان	.	تہوور جنگ	.	.	.	" " "
۳۱	مولوی مظفر الدین	خان و بہادری	امیر یاد جنگ	.	.	.	" " "
۳۲	میرزا محمد حسین	"	فرمانر جنگ	.	.	.	" " "
۳۳	میر تراب علی	"	تراب جنگ	.	.	.	" " "
۳۴	میر آفتاب علی	"	حسین جنگ	.	.	.	" " "
۳۵	میر اکبر علی	"	جید یاد جنگ	.	.	.	" " "
۳۶	مانک پرشار	راجہ بھا	" " "
۳۷	سد اشپوراو	یک نزاری و پانصد سوار
۳۸	راجیشراو	" " "
۳۹	شیو خان	خان و بہادری	یک نزاری
۴۰	امیر علی	"	"

(۱۰) خطابات و مناصب دربار سالگرہ مبارک ۲۷ ربیع الثانی ۱۳۱۱ ہجری

۱۱	مستند جنگ بهادر	مستند لڑلہ	سیر برمی دو نیر سو علم و دعا
۱۲	حکیم محمد حیدر	خانی و بہادر کا فلاح جنگ	توان لڑلہ
		اشیر الحکما	
۱۳	گور سہاے		راجہ بہادر دو نیر برمی کبیر اسوار و علم
۱۴	بہگوان سہاے		" " " "
۱۵	گروہ راج		" " " "
۱۶	لوچن چند		" " " "
۱۷	اندر کرن		" " " "
۱۸	محمد امام الدین	دائیم جنگ	" " " "
	خان بہادر		
۱۹	محمد جمال الدین	صادق جنگ	" " " "
	خان بہادر		
۲۰	محمد فرید الدین	شہا جنگ	" " " "
	خان بہادر		
۲۱	محمد داوڑ الدین	داوڑ جنگ	" " " "
	خان بہادر		
۲۲	محمد سید ایوب خان	نظام نو جنگ	" " " "

۲۳	سید عبد الرزق	خان و بیاد	سید جنگ	.	.	دو هزاری و پیکهاری و علم
۲۴	محمد جمالگیر	"	شهر و جنگ	.	.	" " "
۲۵	سید مراد	"	مقتصد جنگ	.	.	" " "
۲۶	محمد حسن الدین	"	واجب از جنگ	.	.	" " "
۲۷	محمد نیاز الدین	"	محمد و لوازم جنگ	.	.	" " "
۲۸	سید محمد کاظم	"	مشیر جنگ	.	.	" " "
۲۹	میر جمالگیر علی	"	جمالگیر جنگ	.	.	" " "
۳۰	وزارت علی	"	علی اور جنگ	.	.	" " "
۳۱	خواجه قدرت الله	"	منه و جنگ	.	.	" " "
۳۲	میرزا زینت علی	"	خورشید جنگ	.	.	" " "
۳۳	محمد ابوالحسن	"	شوکت جنگ	.	.	" " "
۳۴	محمد گیسو راز	"	سبقت جنگ	.	.	" " "
۳۵	محمد اعظم علی	"	کامیاب جنگ	.	.	" " "
۳۶	میر محمد علیخان بیاد	.	مقتصد جنگ	.	.	" " "
۳۷	اسمعیل شیرازی	" " " بهای دولت
۳۸	حسینی مرزا	خان و بیاد	منظف جنگ	.	.	" " "
۳۹	فضل علی بیگ	.	انوار جنگ	.	.	" " "
	خان بیاد	

۴۰	محمد سعید الدین	خان و بهادر	تفضل باب جنگ	.	.	.	روبهاری و یکبار سوار	علم
۴۱	میرایور علی	=	یاور جنگ	.	.	.	"	"
۴۲	میرکلب حسین	=	حکیم جنگ	.	.	.	"	"
۴۳	جان شاهان بهادر	.	جان شاهان جنگ	.	.	.	"	"
۴۴	میرسلطان علی	خان و بهادر	ظفر جنگ	.	.	.	"	"
۴۵	میرتموز علی	=	منظر جنگ	.	.	.	"	"
۴۶	میریاقت علی	=	سعید جنگ	.	.	.	"	"
۴۷	میرجهاندار علی	.	اسلان جنگ	.	.	.	"	"
	خان بهادر							
۴۸	سیدسرفراز علی	خان و بهادر	ضیغم جنگ	.	.	.	"	"
۴۹	میرغلام حسین	=	مصطفی بهادر جنگ	.	.	.	"	"
۵۰	میرممتاز علی	=	ممتاز جنگ	.	.	.	"	"
۵۱	میرلایت علی بیگ	=	عثمان با جنگ	.	.	.	"	"
۵۲	میرزا احمد بیگ	=	یک بهاری	
۵۳	میرزا قاسم بیگ	=	"	
۵۴	میرزا محبوب علی بیگ	=	"	
۵۵	میرلطیف علی	=	"	

۵۶	میر حسین علی	خانی و بہادر	.	.	.	یک نزاری
۵۷	میر لطیف بیگ	"	.	.	.	"
<p>(۱۱) خطابات و مناصب سالگرہ مبارک ۷ جمادی الاول ۱۳۱۲ھ ہجری اسی روز نواب سردقار الامرا مرحوم کو وزارت سر فراز بہونی</p>						
۱	سرد جنگ بہادر	.	میرالدولہ	وزیر الملک	.	منصب چار نزاری سہ ہزار سوار در علم و تقارہ -
۲	محبوب یاد اللہ	.	.	تمیاض الملک	.	" " "
۳	افسرجنگ بہادر	.	افسر الدولہ	.	.	سہ ہزاری و دو ہزار سوار و دم برہ علیا
۴	محبوب بیگ جنگ	.	ناظم الدولہ	.	.	" " "
۵	راجہ راجمان لال	" " " مہاراجہ آواز و نبت بہادر
	منوہر مہاراج					
	نواز و نبت بہادر					
۶	قدیر جنگ بہادر	.	تویب الدولہ	.	.	" " "
۷	اسید جنگ بہادر	.	اسد الدولہ	.	.	" " "
۸	شیر جنگ بہادر	.	امیر الدولہ	.	.	" " "
۹	راجہ گرد نزاری	" " " محبوب نزاری و نبت بہادر
	پر شاہ بہادر					

۱۰	مغز یار جنگ بیاد	مغز الدرد	منصب نزاری و وزیر سوار و علم
۱۱	شوکت جنگ بیاد	صالح الدرد	" " "
۱۲	میر مبارک علی	خان بیاد	منصب نزاری و نیکو سوار و علم
۱۳	میر جهانگیر علی	جهانگیر جنگ	" " "
۱۴	فرزاد و الهدیگ	ذوالقد جنگ	" " "
۱۵	مرزا محمد سجاد پیک	عثمان از جنگ	" " "
۱۶	مولوی محمد حمید	فضل العلماء سر بلند جنگ	منصب دو نزار
			یک نزار سوار و علم
۱۷	میر لطف علی	خان بیاد	" " "
۱۸	میر فیض الدین علی	قوت جنگ	" " "
۱۹	محمد مهدی حسن	بنی نظیر جنگ	" " "
۲۰	سید سراج الحسن	امیر یار جنگ	" " "
۲۱	مولانا فطامید احمد ضیا	سکندر از جنگ	" " "
۲۲	مولوی حیدر خان	وقار نوا جنگ	" " "
۲۳	مولوی احمد عبد العزیز	غیر جنگ	" " "
۲۴	محمد افضل	افضل یار جنگ	" " "
۲۵	محمد علی پیک	سردار یار جنگ	" " "

۲۶	محمد وزارت	خان دیوبند	امیر نواز جنگ	.	.	.	منصب پزیری و دو هزار سوار و علم
۲۷	محمد عباس کٹر	=	انتظام جنگ	.	.	.	" " "
۲۸	میر عبد الصمد	=	فیض جنگ	.	.	.	" " "
۲۹	میر حسن علی	=	مجاہد جنگ	.	.	.	" " "
۳۰	سری پرشاد	راجہ بہا	" " "
۳۱	میرزا محمد حسین	خان دیوبند	منصب یک ہزاری
۳۲	میرزا محمد اکبر	=	"
۳۳	میرزا محمود علی	=	"
۳۴	میرزا محمد علی	=	"
۳۵	لالہ دین بیال	.	معمور جنگ	.	.	.	دو ہزاری و یک ہزار سوار و علم
۳۶	محمد حامد الدین حسین	خان دیوبند	منصب یک ہزاری
۳۷	سید وزارت علی	=	"

(۱۲) خطابات و مناصب دربار ساگرہ مبارک ۱۶ ستمبر ۱۳۱۶ ہجری

۱	میر محمد علی صاحبزادہ خان دیوبند	میرزا محمد حسین	میرزا محمد اکبر	میرزا محمود علی	میرزا محمد علی	منصب چار ہزاری و سہ ہزار سوار و علم
۲	میر یونس علی خلیفہ	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	د نقارہ و پاکلی چار اروار
	لا اینجیان سلطانہ	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	منصب دو ہزار و پانصد ہی و یک ہزار
		میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	میرزا محمد علی	و پانصد سوار و علم و نقارہ

۳	غرت یارخان	خانی سادات حکیم	محمی الدوله	منصب نزاری و دو هزار سوار و علم و نقاره -
۴	میر محمد علیخان بهادر	سعید جنگ	سعید الدوله	اصل و اضافہ منصب نزاری و دو هزار سوار و علم و نقاره
۵	اکبر جنگ بهادر		اکبر الدوله اکبر الملک	اصل و اضافہ منصب نزاری یا نصدی و دو هزار یا نص سوار و علم و نقاره
۶	پنچمن راو			منصب نزاری و دو هزار سوار و علم و نقاره -
۷	سید جنگ بهادر		سید الدوله	اصل و اضافہ منصب نزاری و دو هزار سوار و علم و نقاره -
۸	مقرب الدولہ بیگ		قنبر الملک	اصل و اضافہ منصب نزاری یا نصدی و دو هزار یا نص سوار و علم و نقاره
۹	کبانٹے راو			منصب و نزاری یا نصدی
۱۰	غلام دستگیر فرزند خان و نصرت جنگ			منصب و نزاری و دیگر سوار علم و نقاره -
۱۱	غلام فرزند الیکٹ محمد باب سمیر	جانناز جنگ		منصب و نزاری و دیگر سوار علم

۱۲	محمد فرزند شمس الملک	خان و بیار	شمس نواز جنگ	.	.	منصب دویز سوار و علم
۱۳	محمد صالح بنیر	=	سین نواز جنگ	.	.	" " "
۱۴	محمد " "	" "	شمس یار جنگ	.	.	" " "
۱۵	محمد دولت جمعدا	" "	نصیب یار جنگ	.	.	" " "
	ساندوزی					
۱۶	لایق الدوله بهار	.	غائب الملک	.	.	اصل و اضافت منصب هزار پانصدی و دویز پانصد سوار و علم و نقاره
۱۷	محبوب یار خان فرزند	=	رسول یار جنگ	.	.	منصب دویز سوار و یک هزار سوار و علم -
۱۸	محمد یار خان فرزند	=	احمد یار جنگ	.	.	" " "
۱۹	حکیم شفاقی خان بهار	.	شفا جنگ	.	.	اصل و اضافت منصب سه هزار و دویز سوار و علم و نقاره -
۲۰	شیخ مصلح الدین سعدی ناظم عدالت یونیورسیتی	=	خسرو نواز جنگ	.	.	منصب دویز سوار و یک هزار سوار و علم -
۲۱	محمد معین الدین فرزند لایق الدوله	=	ناصر نواز جنگ	.	.	منصب سه هزار و دویز سوار سوار و علم و نقاره -
۲۲	محمد بنیر	=	افضل نواز جنگ	.	.	منصب دویز سوار و علم

۲۳	مظفرزا فرزند خان دیبا	افضل جنگ	.	.	منصب نزاری و یک نزار
	وادرالملک بهادر				سوار و علم
۲۴	احمد علی بیگجان بهادر	نادر جنگ	.	.	" " "
۲۵	حامد علی بیگجان بهادر	حامد جنگ	.	.	" " "
۲۶	محبوبی بیگجان بهادر	خسر و جنگ	.	.	" " "
۲۷	آغا حسین علی شوشتری خان بهادر	سلطان العلما	اورین الدوله	استاد الملک	منصب سه نزار یا نقدی
					و دو نزار یا نقد سوار و علم و نقاره
۲۸	نیرالدینخان معتد	شکده یا جنگ	.	.	منصب دو نزاری یک نزار
	سر خورشید جاوید بهادر				سوار و علم -
۲۹	امانت راو فرزند گل		راجہ بہادر	نہایت	منصب ۳ نزاری دو نزار
	راجہ سومیراؤ				سوار و علم و نقاره
	زیندار و کلنڈہ				
۳۰	راجہ اجیسیراؤ		.	.	مہابونت اصل و افتاد منصب سه نزاری
	بیاد فرزند ۲				و دو نزار سوار و علم و نقاره
۳۱	راجہ سد اشووراؤ		.	.	" " "
	بیاد فرزند ۴				مہابونت رنت
۳۲	سید امین اکبر خان بهادر	محبوب جنگ	.	.	منصب نزاری یک نزار سوار و علم
	فرزند اکبر جنگ				

۳۳	اصیالت علی اکبر	خانچه دریا	امام جنگ	.	.	.	منصب دو نفر اسی و یک نفر
	فرزند اکبر جنگ			.	.	.	سوار و علم -
۳۴	غلامزی الدین اکبر	=	بزرگ جنگ	.	.	.	" " "
	فرزند			.	.	.	" " "
۳۵	سید نجم الدین اکبر فرزند	=	ملک یا جنگ	.	.	.	" " "
۳۶	شیخ جلال الدین	=	سعید جنگ	.	.	.	" " "
۳۷	میر شمسیر علی	=	قیصر یا جنگ	.	.	.	" " "
۳۸	محمد فیض الدین گارا	=	مشرقی جنگ	.	.	.	" " "
	سعد صفت خاص			.	.	.	" " "
۳۹	رحمان یقین کاظمی	=	رحمان یا جنگ	.	.	.	" " "
۴۰	سید عبدالعزیز فرزند	=	نیر جنگ	.	.	.	" " "
	آغا سید علی شومتری			.	.	.	" " "
۴۱	سید عزیز الدین فرزند	=	اختر جنگ	.	.	.	" " "
۴۲	خدیجه علی رضا	=	امام جنگ	.	.	.	" " "
	قلعه محمد نگر			.	.	.	" " "
۴۳	غلام محمد الدین	=	سنگین جنگ	.	.	.	" " "
	انظام کوئته جا			.	.	.	" " "

۴۴	غلام محبوب فرزند حاج بابا	اقدانوار جنگ	.	.	منصب دو هزاری
	غلام محی الدین		.	.	و یک هزار سوار و علم -
۴۵	محمد عزیز الدین فرزند	غوریا جنگ	.	.	" " "
	فیاض الدین خان		.	.	" " "
۴۶	محمد انور الدین فرزند	شهبوار جنگ	.	.	" " "
	شهبوار جنگ		.	.	" " "
۴۷	کیتان پاشا شرم علیخان	دشمن نوب جنگ	.	.	" " "
۴۸	کیتان قربان علی	حاج بابا جنگ	.	.	" " "
۴۹	سید اویس	قرمان جنگ	.	.	" " "
۵۰	عبد الصبغ	ماهر جنگ	.	.	" " "
۵۱	محمد لادوی	وزیر جنگ	.	.	" " "
۵۲	بنگالی سر شسته در		.	.	راجه پاد - منصب کبزاری پانصد سوار و علم
	جمعیت افغانا مہدی		.	.	
۵۳	محمد نواز شرم علی جمعدا	حاج بابا کچینی و جنگ	.	.	منصب دو هزاری یک هزار
			.	.	سوار و علم -
۵۴	مرزا ثابت علی		.	.	منصب یک هزاری
۵۵	شیخ لعل موتی لعل		.	.	راجه پاد - منصب کبزاری پانصد سوار و علم

۵۶	بہگوانداس	راجہ بہادر	منصب یکہاری پفیدہ سوار علم
۵۷	بسی لعل فرزند شیون لعل	"	"
	مونی لعل	"	"
۵۸	گیان گیر	"	"
۵۹	نرسنگ گیر	"	"
۶۰	شیشہ گیر	"	"
۶۱	چتر ہوج واس	"	"

(۱۳) خطبات و مناصب دربار سالگرہ مبارک ۱۳۱۷ ہجری

نشان	نام	عہدہ	خطاب
۱	۲	۳	۴
۱	میر وزیر علی	مددگار دوم کو تو ال بلدہ و بیرونجات	خانی و بہادری
۲	میر صفدر علی	سرکردہ اول	"
۳	محمد عبدالکیم	دوم	"
۴	محمد افضل نورخان	افسر خفیہ پولیس	"
۵	غلام احمد خان	مددگار سمت غربی محکمہ نظامت	"
۶	خیرات حسین	بہتم خفیہ پولیس اضلاع حال مقیم بلدہ	"
۷	مبارک علی	بہتم خفیہ پولیس ضلع اورنگ آباد	"

(۱۳۶) خطایا و مناصب در بار جشن چهل ساله عمر مبارک نوه و نوه نوه ۲۳۳۳۳۳۳۳

۱	راجہ پرتیش بہادر	.	.	.	راجہ اجمان	اصل و اضافہ منصب نیر و پانصدی و دو نیر پانصد سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار
۲	غیر الدولہ بہادر	.	.	.	الملک اختصار	اصل و اضافہ منصب چار نیر و دو سہ نیر سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار -
۳	شفا رالد لہ بہادر	.	.	.	الملک شفا	اصل و اضافہ منصب چار نیر و دو سہ نیر سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار -
۴	سوامی راجہ مرہیرا بحری بلونت بہادر زیند اسمتان سگر	.	.	.	مہا پوپال	اصل و اضافہ منصب سہ نیر پانصدی و دو نیر پانصد سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار
۵	سورہی راجہ وینکٹ پچھار او بہادر زیند اسمتان چٹوال	.	.	.	نظام نو	اصل و اضافہ منصب سہ نیر و دو نیر پانصد سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار
۶	راجہ بار تھہ سارہی	.	.	.	محبوب سیر	اصل و اضافہ منصب سہ نیر و دو نیر پانصد سوار و علم و تقارہ و پاکلی جہا ردار

پانصدی و دویست و نه بار پانصد سوار				آباد و سوار ایشوار	
و علم و نقاره پاکلی چهار دوا				بیمار عیاد و معمایا لوی	
منصب دویست و نه بار و یکین	.	.	.	میر عبد العلی خلف	۷
سوار و علم -				شمشیر جنگ	
منصب دویست و نه بار و یکین سوار و علم	.	.	.	میر علی محمد خلف	۸
" " "	.	.	.	سید جعفر علی خلف	۹
				نواب مشیر الملک	
از اصل و اضافه منصب دویست و نه بار	.	.	تصدق الدو	شمشیر جنگ بهادر	۱۰
و دویست و نه بار سوار و علم و نقاره				جنود آکسین و سیدک	
از اصل و اضافه منصب دویست و نه بار	.	.	سیدین الدو	شمشیر نواز جنگ بهادر	۱۱
و دویست و نه بار سوار و علم و نقاره				محبوبه دار اوزنگ آباد	
" " "	.	.	اعظم الدو	مستقیم جنگ بهادر	۱۲
" " "	.	.	حاکم الدو	حضرت نواز جنگ بهادر	۱۳
" " "	.	.	سایر الدو	سایر جنگ بهادر	۱۴
" " "	.	.	وزیر الدو	وزیر جنگ بهادر	۱۵
" " "	.	.	برق الدو	برق جنگ بهادر	۱۶
" " "	.	.	افزودگی	فضل با جنگ بهادر	۱۷
" " "	.	.	فاضل الدو		

۱۸	میراکرام حسین خلف	حاجی بیگ	غازی جنگ	.	.	.	منصب و نبراسی کبیر اسوار
	نواب فخر الملک سہادر			.	.	.	
۱۹	میرکرم حسین خلف	فخر جنگ		.	.	.	" " "
۲۰	میرصفہ حسین خلف	سینا جنگ		.	.	.	" " "
۲۱	میرحسین خلف	سینا جنگ		.	.	.	" " "
۲۲	بیانہ حسین خلف	شاہ نواز جنگ		.	.	.	" " "
۲۳	مصطفیٰ علی برادر	سرواز جنگ		.	.	.	" " "
	نواب افتخار الملک سہادر			.	.	.	
۲۴	میر فرید علی خلف میر	رفع جنگ		.	.	.	" " "
	محمد علی خان نیر و حیدر			.	.	.	
۲۵	اقبال علی بیگ خلف	افیر جنگ		.	.	.	" " "
	نواب افسر الملک سہادر			.	.	.	
۲۶	شجاعت علی خلف	حیض جنگ		.	.	.	" " "
	غالب الدولہ			.	.	.	
۲۷	حسین یار خان برادر	صدارت جنگ		.	.	.	" " "
	رسول یار خان			.	.	.	
	محمد الدولہ اول			.	.	.	

منصب و وزیر و یکم هزار سوار و علم	.	.	.	اعتقاد جنگ	غلام جیلانی خلف	۲۸
					اعتقاد جنگ	
" " "	.	.	.	علی یا جنگ	قادر علی خلف بند	۲۹
					علی خان	
" " "	.	.	.	ظفر یا جنگ	بهبو علی خلف	۳۰
" " "	.	.	.	رفعت یا جنگ	ضیاء الحق فصیح الدین	۳۱
					خلف وقت یا جنگ	
" " "	.	.	.	نظامت جنگ	نظام الدین احمد	۳۲
					خلف	
" " "	.	.	.	عماد جنگ	ابوالحاج محمد فصیح الدین	۳۳
					خلف عماد جنگ	
" " "	.	.	.	منقر جنگ	محمد امجد علی	۳۴
از اصل و اضافه منصب و وزیر	.	.	.	سلطان یا جنگ	میر وزیر علیجان بہا	۳۵
دیکم هزار سوار و علم -						
منصب و وزیر و یکم هزار سوار و علم	.	.	.	لیاقت جنگ	میر لیاقت علی	۳۶
" " "	.	.	.	اقدار یا جنگ	محمد حفیظ الدین	۳۷
" " "	.	.	.	چهار درواز	محمد محبوب علی خلیفہ نذاری	۳۸
				جنگ		

۳۹	سید نورالانبیا خلف سلطان یار جنگ برادرزاده قادر	خان و بیگ	سلطان یار جنگ	.	.	.	شهباز برای کهنه سوار و علم
۴۰	محمد کمانخان نمیره بهرین خان	=	کمال یار جنگ	.	.	.	" " "
۴۱	نصیب خان خلف نصیب یار جنگ	=	نصیب یار جنگ	.	.	.	" " "
۴۲	فرید و نجی جمشیدی	.	فریدن جنگ	.	.	.	" " "
۴۳	سهراب جی چینیائی	.	سهراب نوآ	.	.	.	" " "
۴۴	محمد خواجه کریم الدین خلف نواب جبار الدوله بهادر	=	غرت یادر جنگ	.	.	.	" " "
۴۵	محمد پروال الدین نسیمی نصیر جنگ	=	نصیر جنگ	.	.	.	" " "
۴۶	برزو جی جمشیدی	.	برزو جنگ	.	.	.	" " "
۴۷	سید حمید الدین خلف اقبال یار جنگ	=	اقبال یار جنگ	.	.	.	" " "

۵۷	حکیم خورشیدی علی	حاجو بیانو خورشیدی حکما	.	.	.	منصب نزاری یکم هزار سواد علم
۵۸	داکتر مرزا کریم خان	امید یونگ	.	.	.	" " "
۵۹	مرزا احمد بیگ	مستعد یونگ	.	.	.	" " "
۶۰	چلم جانشانی	رانی
۶۱	بهیم سین راو	راجہ ہیر
	خلف سید ہیر راو	پال ہیر
۶۲	ملاریدی	راجہ ہیرا
۶۳	میر عابد علی	عابد یونگ	.	.	.	" " "
۶۴	حاجی سید محمود	محمد یونگ	.	.	.	" " "
۶۵	محمد شریف	فائق یونگ	.	.	.	" " "
۶۶	محمد حسین برادر علی	خالد یونگ	.	.	.	" " "
۶۷	رام کشن برادر راجہ	راجہ ہیرا
	راجان احمد پیر	" " "
۶۸	شکر علی خلیفہ	راجہ ہیرا
	راجان راجہ شکر علی	" " "
	ہیرم دنت ہیرا	" " "

۶۹	دیرم کرن خلف اجم	راجہ راجہ	منصب ہرارجی مکنیزار سوار علم
	راجہ راجہ						
	اصف ازونت بہا						
۷۰	دیہی پریشاد برادر	علاقہ مہاراجہ بہا	"
	یمن السلطنہ						
۷۱	گوئید پریشاد		"
۷۲	جو الا پریشاد بہ شیرازہ		"
	مہاراجہ بہا در یمن السلطنہ						
۷۳	نارین پریشاد		"
۷۴	کوکر کرن برادر عموزا		"
	راجہ راجہ راجہ						
	شیواج دیرم بہا						
۷۵	موش چند خلف		"
	راجہ گنجان پریشاد						
۷۶	بنایک راجہ		"
	خلف						

۷۷	لشکرپشاد و بنده	راجہ بہا	منصب نزاری و یک نزاری
	راجہ لال بہادر	سوار و علم	
۷۸	نرسنگراج خلیفہ	"	"
	گرودھاری پشاد	"	"
	محبوب خازن	"	"
۷۹	گیانی لال خلیفہ راجہ	"	"
	رگھوناتہ رام	"	"
۸۰	شام راج خلیفہ راجہ	راجہ	منصب کینزاری پانفد سوار و علم
	رامی رایان بہادر	"	"
	امانت و نت	"	"
۸۱	رگھوتم راو خلیفہ راجہ	"	"
	گوپال راو	"	"
۸۲	رامی کیشو پشاد خلیفہ	"	از اصل و اضافہ منصب کینزاری
	راجہ مہنولعل	و پانفد سوار و علم	
۸۳	رامے سوامی پشاد	"	"
	خلیفہ	"	"
۸۴	ارجنانا یک	"	منصب کینزاری پانفد سوار و علم

۱۵	میر حیدر علی	حاجو بیگ اشرف العلماء	.	.	.	منصب یکزار پانصدی
۱۶	سید محمد علی خلیف	سیرتقدخان	.	.	.	و یکزار سوار و علم منصب یک هزاری
۱۷	اعتماد الملک		.	.	.	=
۱۸	میر لطف علی خلیف		.	.	.	=
۱۹	سید علی خلیف		.	.	.	=
۲۰	میر احمد علی خلیف		.	.	.	=
۲۱	سید محمد علی خلیف		.	.	.	=
۲۲	محمد ولی آند خلیف	لو دوی	.	.	.	=
۲۳	محسن علی	لو دوی خان بهادر حاجو بیگ	.	.	.	=

خطابات تمام

آئین جشنِ مہایون چل سالہ عمر | ولولہ جشنِ چہل سالہ عمرش پیدا کردہ دلہای رعایای اوست
 کہ ہمہ تن مصروف انتظامش گردیدہ۔ در ممالک محروسہ اش چشمے نباشد کہ اشک
 نشاط از دہنہ چکیدہ۔ گروہتہ بدیوان وزیر اعظمش دویدہ۔ و پستارہ عرائض جانناش
 بدست مدارالمہامش رسید۔ کہ مصارف این جشنِ مہایون را رعایای ملک کفیل ہست۔
 فرزاندہ دستورش از رعایای سلطنت و عہدہ داران دولت مجلسی خاص منعقد
 فرمودہ بر تخمینہ داخل و مخارج آن تعمقے کرد و بکھول اجازت آقا، نعمت دام اللہ دوہم
 انتظام ان را بہمان مجلس سپرد۔ در عرصہ قلیل پیشکش رعایش بقدرے معتد بہ
 فراہم شدہ۔ و تمیز نزلے عظیم الشان در باغ عامہ حیدرآباد قرار گرفت۔

اولین روز این جشنِ خجستہ فال۔ یعنی ہجرت ماہ شوال فرمان رواے مانا جمعہ را در مسجد
 ادا فرمود۔ و روز دوشنبہ بروفق افروزی خود اعزاز قواعد فوج باقاعدہ را بیفرو و سوین تقیہ
 گارڈن پارٹی بود کہ در باغ عامہ قرار یافت۔ بہ تقریب چارمی غراب و مساکین را بخت
 و مبرات بنواخت۔ و روز پنجم یعنی بست و پنجم ماہ شوال در بار خاص منعقد کرد کہ
 سفیر برطانیہ حیدرآباد خیریلہ تہنیت نواب گورنر جنرل ہند را بلاخط اقدس در آورد
 و بروز ششم طلبای مدارس را بشرف حضور مبارک گاہ ولی عہد خود بنواخت۔

و ہفتمی روز را مخصوص بہ قبول تہنیت نامہ و جواب رعایای خود ساخت۔ پس از آن میان
 ٹون ہال بر در خواست رعایای خیرسگال بدست مبارک خود نہاد۔ و در شب
 چار شنبہ در دولت سراے وزیر اعظم خود شعراے مقررہ را اجازت عرض قصائد

سپس تہنیت نامہ ملازمین صرف خاص را بگزید۔ و بر آخر ہمہ نوبت در بار عاثر رسید
بندہ حلقہ بگوش کہ بہ دربار قصائد بار داشت نمود و شعر قصیدہ طبع از خود را بخت
فیض گنجورش گزاشت۔ و مدس تاریخی بہ نذر مبارکش رساند۔ و با جازت آن قدر آن
سخن در بار گامش خواند کہ بر ہمین موقع ہدیہ ناظرین سخن آفرین می کنم۔

ہوالعزیزہ

نقد جان نذر در گہ شاہ است	کہ ولا جان تبار دولت اوست
برگ سبزم حدیقہ سخن است	فکر مہر کس بقدر مہمت اوست

قصیدہ

مصع طرچی حضرت شاد

باید ز دست یار سے ارغوان گرفت

ترکانِ یار تا بدلِ عاشقان گرفت بے وردی من آب ز چشمِ فغان گرفت از سیلِ گریہ آب درآمد بروے کار از بے نقابی تو دم باخت عقل و ہوش از آتشِ جگر اثرِ دو آہِ ماست بیارِ عشق یافت بیالین چو عکسِ یار تا در مقابلِ مژدہ اش ابروے زوم	بنیاد خانہ و لم آب از سنان گرفت بنگر کہ آتشے بدلِ ناتوان گرفت طبع روانم آب ز آبِ روان گرفت بے پردگیست پرودہ کار از میان گرفت پیرا من سپہر کہ رنگِ دغان گرفت آئینہ را بہ پیش لبِ ناتوان گرفت آن ترکِ چشم تیرنگہ در کمان گرفت
---	---

سو اگر رفتہ سرِ بازِ عشقِ تست
 آب از گہرِ بر دو صد غرقِ آبِ کرد
 او در خیالِ آمد و آتش گرفت و رفت
 او در کنار و شد کمر نازکش دست
 تا خالی ہند و تو بچشمِ جہانِ قادر
 خونم گرفتہ چو حنا تا پائے خویش
 سر و قد تو ز آتشِ رخ سوخت ہمین
 از اشکِ گرمِ عرضہ دید سوزِ دلِ مدام
 مژگانِ آفتاب بود در برابرت
 صد گونہ حسنِ اوست نرون با جمالِ خویش
 جز حیلے نہ داشت دلِ من ز جوہِ صبح
 چشمِ اسیدِ من بطوافِ میانِ او
 کردم مگر بسادہ دلی در لہرِش خطاب
 از سیلِ اشکِ دیدہ مگر آبِ در میان
 آتشِ نجرِ من دلِ من ز دبوختِ پاک
 گویند خوابِ خویش ز ندر و بافتاب
 در گلستانِ عشقِ سہقِ بروم از کلیم

این جنس کہنہ ام کہ بیامی گران گرفت
 ہر قطرہ اش چو چشمِ من آبِ روان گرفت
 در حیرتم کہ در دلم آتشِ چنان گرفت
 دارم عجب کنارہ چنان از میان گرفت
 چشمِ سیاہ الفتِ ہند و ستان گرفت
 بے باکی تو رنگِ زروے بتان گرفت
 بر شعلہ اش تدر و دلم آشیان گرفت
 تا شمعِ عشقِ پائے دین و دومان گرفت
 با آفتابِ پنجہ زمشکان توان گرفت
 تا او حسابِ آئینہ آسمان گرفت
 احوالِ من کہ قاصدِ نامہربان گرفت
 تا نگاہِ حلقہٴ موے میان گرفت
 در حیرتم کہ بر دلِ نازکِ چنان گرفت
 عشقِ تو گر چہ خانہ بکوے بتان گرفت
 در لخطہ کہ آتشِ ازین کاروان گرفت
 از دیدہ ام خیالی تو خوابِ گران گرفت
 پیرا ہنم ز بوے گلِ آتشِ سجان گرفت

خونِ حنا چکیدہ ز پایش بفرقِ من
تشیبِ در زمینِ نخل و سعتی نہشت
برجستہ مطلعے کہ سراز آسمان کشید
تمثالِ مملکت ز وجودِ تو جان گرفت
نازم برین کہ از مد و بختِ کار ساز
نازم کہ ہمتت بہ سبکبالیِ جهان
اصف جہی کہ قوتِ بازوے مہمتش
حسنِ تو آشکارِ خراج از چین ستاند
رعنائی تو در ہمہ گلشنِ مسکست
محبوبِ خلق و جانِ جهان شد لقب ترا
ز آبِ رخِ تو ما ہی بے آب آب یافت
آبِ رخِ تو غرقِ تحسیر کند مرا
از رفعتِ تو چیخِ برین سزگون مدام
نامِ آدمی کہ صیتِ تو اندر زمین فنا د
منت کشِ عطایے تو دستِ طلب نماند
احسانِ بحقِ خلقِ خدا مے کنی مدام
تا نقدِ جان بقیمتِ لطفِ تو بردہ ایم

مطلع

طلمش نگر کہ خونِ من نیجان گرفت
فکرِ بلندِ من افقِ آسمان گرفت
خورشیدِ برجِ اوجِ دکن را توان گرفت
ہر نا توان ز عدلِ تو تاب و توان گرفت
اطرافِ این دیا چین حکمان گرفت
بر گردنِ خود این ہمہ بارِ گران گرفت
ملکِ دکن ز ثانیِ صاحبقران گرفت
چشمِ تو باجِ حسنِ زر گس نہان گرفت
تا قامتِ تو جزیرہ ز سر و روان گرفت
چشمِ زمانہ در بغلت تنگ ازان گرفت
از تابِ عارضِ تومہ آسمان گرفت
آبے ز دستِ ہچو کسے میتوان گرفت
پشتِ دو تائے پی فلکِ خم ازان گرفت
آوازہ تو دائرہ آسمان گرفت
چون عرضِ حال را کبفِ زرفشان گرفت
در شکرِ نعمتِ ز خجالتِ زبان گرفت
باز از نیک نامیِ ذات و کان گرفت

نصفت گرے کہ شہرہ حکم سیاستش
 شاہین و کبک آب ز یک چشمہ خورد
 چشم عدالتت ز کند گاہ خوش
 از نصفت تو خانہ بیداد شد سیاہ
 کلاب قضا شکست و عطار و مطیع تست
 بر انتقام عفو ضمیر تو چیرہ دست
 نظم و تسلو تو بجن مقاصدش
 منصوبہ تو در تہ مضمون رسد مدام
 این کہند رسم و راہ تو آئین اکبریت
 عہد مبارکت کہ دل ما بدست است
 در حضرت تو گاہ تکلم سر و شغیب
 از پیکر تو حلق درون تو آشکار
 بیداریت بچہ غفلت بر نختاب
 بہر ملت از شعار تو منت کشیدہ است
 کار آگہان بکار تو صد آفرین کنند
 داری بکار و کشت رعایا تو بچہ
 او حصہ ز خرمین دہقان نہ مے برد

آتش چشم نصفت نوشیوان گرفت
 این مملکت بذات تو امن و امان گرفت
 آہوے شورہ پستی شیر زبان گرفت
 از داو تو چراغ بارالامان گرفت
 ما دست قدرت تو قلم در زبان گرفت
 با آنکہ انتقام ز دشمن تو ان گرفت
 صد آفرین ز قیصر مند و سنان گرفت
 در انتظام - کار تو بالا از آن گرفت
 پیرایہ تو پر تو شاہنشاہان گرفت
 عہد و فاز خلق بر سم کیان گرفت
 از آفتاب دست پیشین دہان گرفت
 خشم نہان سبق ز نہان پکیان گرفت
 تا خواب غفلت از ہمہ عالم کران گرفت
 بہر ندیب از طریق تو فیض نہان گرفت
 بہر خدمتہ ز سلطنتت کاروان گرفت
 فکر خوش تو رخنے ز صد آبدان گرفت
 جز مایہ قلمیل خراجے کران گرفت

در ارتکاب جرمِ عمل اعتراف داشت
 صید افکنے کہ تارِ کندش بیک نگاه
 رو مین تنے کہ رستم از ویافت بہرہ
 تا در عنانِ اوست سپید و سیاہ خلعت
 یکتا سخنورے کہ سنا از کلام او
 سیما ب شد کہ ورتِ دلہائے خاص عام
 اقبال عرض را بسدا از خطاب کرد
 او در برش کشید و بیکر نگیش نواخت
 دستورِ اعظمت بسپہر وزارتت
 او بر نگینِ حکم تو خوشندہ گوہر بیت
 در در گہت کہ گرگِ فسون گرگِ مست شد
 بگذاخت ہچو شمع با رید اشکِ گرم
 تا دیو آسمان برخت بر کشاد چشم
 از حکم تو اگر سر مو انخواف کرد
 بہر خیر خواہ بصرہ ازین بار گہ بہرہ
 در در گہت ازان کہ برابر شد مہنجاک
 بر فرقدانِ اوجِ تفاخر بلبند شد

بہر مجرمے کہ شتخہ او در گمان گرفت
 در عرصہ شکار دوپیلِ دمان گرفت
 افزا سیاب پہلو ازین پہلو ان گرفت
 پیری برائے یافت کہ بختِ جوان گرفت
 فکرِ سلیم و انور می وارسلان گرفت
 تا او بدست آینہ خاکیان گرفت
 انکار را بھجہ خموشی زبان گرفت
 تا بوے ہمدی ز گل زعفران گرفت
 در آب و تاب نیسیر اعظم توان گرفت
 کش در تلاش دست تو از بحر و کان گرفت
 نگزشتہ ساعتے بگلو استخوان گرفت
 آن مرد بے ادب کہ ترا بزبان گرفت
 از کہکشان زرعب تو خس و دہان گرفت
 یکسر بہر دو دست سر خود جهان گرفت
 بہر دشمن تو منت ازین خاندان گرفت
 نام من اعمت بار درین خاکد ان گرفت
 فرقم کہ پاسے بر سر این آستان گرفت

نخلی که در محبت تو کاشتم بدل
 پشدارای و لاکه فلک سیر فکر تو
 در ساحه حقیکه حدادوب در میان فناد
 بزکته سنج بزم و نگاه سخن شناس
 در خانه گر کس است همین منزلت بس است
 خاموش ای و لاکه کنون وسعتی نماید
 بے وجہیت چشم عطایش که گفته اند
 تا در زمانه عالمیان را ضللازنند
 بر خیز ای و لاکه کنون وقت التجات
 ای خسر و خجسته خطای زبان نماید
 عمر تو از حساب فزون باد در شما
 اهل زمان ز خسل وجود تو بر خیزد
 ملک دکن ز عدل تو گسیرد کر امتی
 در سایه تو تخت دلت باد بر قرار
 دوران گره زند بگلو بے مخالفت
 چل ساله جشن عمر - همایون شود ترا
 افزون شود مراتب جشن تو در حنا

شکر خدا که میوه او استخوان گرفت
 از حد برون گزشت و باید غمان گرفت
 نتوان خلاف عقل ره مغتسخوان گرفت
 ذوق از قصیده و نفلت تا توان گرفت
 فکر خوش تو داد ز اهل زبان گرفت
 اندر سخن که در تبه دندان زبان گرفت
 باید ز دست یار می ارغوان گرفت
 ملاح شاه خلعت گو به نشان گرفت
 باید کف و عابسو آسمان گرفت
 حدادوب چو دست مراد در دهن گرفت
 ز انسان که خضر زندگی جاودان گرفت
 آدم صفت که میوه ز باغ جهان گرفت
 چون شهره که نصفت نوشیروان گرفت
 فرقت چنانکه ظل خدا بر جهان گرفت
 از بر گره که ابرو مه طلعتان گرفت
 جشنی که باده از خم پیشینیان گرفت
 از بر گره که رشته عمر روان گرفت

مُسَدِّسِ تَارِخِی	
خوشا جشنی که در عهد بهار از فضل یزدانی	گره بندان چل ساان ست ایوانِ سلطانے
رعایا راست در دربار آصف حکم مہمانے	نوا سنجان مدح شاہ محو تہنیت خوانے
مہ و نامید شد شمع شب افروز گلستانس	زمین تا آسمان محو تماشاے چراغانس
ہوا جو بیان دولت در ہواے میر گلزارش	سخن سنجان مدحت چشم بردست گہ بارش
تمناے مراتب و رول ارباب در بارش	بقدر مہمت خود فکر ہر کس در پئے کارش
دل یک عالمے شوق حصول مدعا دارد	دعا گویش سر لوک زبان ذوق دعا دارد
الہی تا بود دست و تسل از آستین پیدا	شود تا حرف مشکین بر ریاض کاغذ پیدا
خط تقدیر عالم را بود تا بر حسین پیدا	کنہ تا صنعت حکاک نقش و رنگین پیدا
کتابین چہرہ زخمی سب ما با خال و خط باشد	طراز نکتہ چین نگوک چون حرف غلط بات
مہ اوین حرف بر کاغذ کند تا عنبر افشانے	ز شجرہ فہم رقم آتش خور و تا لعل رشانے
بود تا حلیہ بن السطور صبح نورانی	کشد تا چخبہ خورشید از جد و دل پیمانے
الہی تا بر اوراق جہان نقش است از حدیث	بود شیرازہ بنہ ملکات شاہ جوان دولت

<p>همی تا در نقاب لفظ معنی راست نهفتن الهی تا مضامین راست رنگ و بویش گفتن</p>	<p>الهی تا بود نوک زبان را لذت گفتن سخن گفتن بود تا در مثال بکر جان بسفتن</p>
	<p>نکار لفظ را تا جان معنی در بدن باشد نظام الملک آصف جاہ محبوب دکن باشد</p>
<p>تا بد تا براج طبع نورانی نمہ فکرت الهی تا بود اوستایم معنی راشہ فکرت</p>	<p>الهی تا بود مضمون رنگین در شہ فکرت عروس نظم تا پہنانت در خلوت گمہ فکرت</p>
	<p>زبان خسرو با طوطی شکر شکن باشد کلام آصف با آصف ملک سخن باشد</p>
<p>ضوابط را بود تا در جهان ترتیب تدوینے زمین و آسمان را تا بود تحریک و تکینے</p>	<p>بسطح ارض تا نظم ممالک راست آئینے نوا سجان مدحت راست تا مضمون بگننے</p>
	<p>الهی شاد معنی پرویا در جهان باشد زمین نظم را فکر بلندش آسمان باشد</p>
<p>ولی عہد تو بر خوردار در نخل پرباد زایر قدرت سیرایش از آب زرباد</p>	<p>بطل ایزدی طوبای و ذوات پرت باد بزیر سایات نخل مرادش بار و باد</p>
	<p>ز مہرگان آب و جاروبے کشم بسطح بستان ضیای چشم عالم باد قندیل گلستان</p>
<p>کو تا ہی گرایدر شہ عمد و ہر دم</p>	<p>گرہ بر گوش بد خوانان ز ندیر فلک پیہم</p>

گرہ افتد بکار بد سگالان جفا توأم	گرہ از کار یارانش کشاید خالق عالم
و لا سال گرہ بندان بود دلخواہ آصف را	
ہمایون باد این جشن ہمایون شاہ آصف را	
۱۳۲۳ھ	

طبع از گلخوار دولت و طیفہ یاب حسن خدمت خانہ زاد با وفا غیر جنگ و لا

متفرقات | بزخاتمہ این اوراق میخوانیم کہ برخی از احوال متفرقہ عہد مینت بہدش عرضہ
دہم و طرح بیان را بر عنوانات مختلفہ نہم۔

(الف) اولین احوال و زرا و اعظم اوست کہ مدارالہمام نام دارند و حصہ اولین این
کتاب ذکر کردہ ام کہ مسند نشینی این نوباوہ چہستان اقبال سبعی و ترو و نمک خوار و یرینہ
میر تراب علیخان سر سالار جنگ صورت گرفت۔ و بقرب آوان حکمرانیش این فرزاند ستور
از صفحہ روزگار گزشت۔ و پس از آن انتطامی مستقل بروے کار نیامد کہ عنان اختیار ریاست
بدست او درآمد۔ اولین وزیر اعظمش نواب عماد السلطنہ۔ شجاع الدولہ مختار الملک
سیر لائق علیخان سر سالار جنگ قرار یافت۔ کہ ولی نعمت مادہ ۱۸۸۳ ہزار و ہشتصد و سہ عیسوی
بخلفت وزارت اورا بنواخت۔ این مہین پور میر تراب علیخان مسبوق الذکر بود۔
خیلے زیرک و زرنگ با ہوش و ہنگ۔ طبع روشنش را جلا افزای مثال وزارت
می گفتند و ہم و ذکایش را آفتاب اوج امارت مینامیدند۔ اما دیرینہ سال نبود کہ گرم
و سرد روزگار را بچل پذیرد۔ و در مہام کار و بار سلطنت کار از غور و تعمق گیرد۔

زمانے نہ گزشت کہ آزادی ریش جلوہ خود مختاری نمود و یونانیوں ناگوار یہاں بیفرو۔ نوبت
بدینجا رسید کہ در ۱۸۸۴ء ہزار و ہشت صد و ہشتاد و ہفت سو با استعفا می خدمت گوشہ عافیت
گزید۔ فرمان روالے مامراعات بسیار بحق اور واداشت و ترضہ ذمگی استعفی را بندہ خزائن
عامہ خود گماشت۔

پس قلمدان وزارت را بہ امیر کزنواب سر آسمانجاہ مرحوم سپرد و او گئے سبقت
از زمانیان خود برد۔ امیرے بود خیلے سلیم الطبع۔ بردبار۔ و استقلال ریش ضرب المثل
روزگار۔ در امور جزئی و کلی بہ ولی نعمت خود استصواب میفرمود۔ و در خیر خواہی و
اطاعت کیشی از پیشین خود سبقت بود و لیک چشم ناتوان بین روزگار ہنرش را عیب کرد
و آن کوہ ممکنت را در لخطہ از پا در آورد۔ تا در ۱۸۹۱ء ہزار و ہشت صد و نو و چہار و بیست
وزارت را بہ آقائے نعمت سپردہ فاغ البال گردید۔ و نوبت کہین بر او شہ رسید۔
پس آقائے نعمت ما۔ وقار الامرا کہ معین المہام مال بود بنواخت و بفرط مرحوم
مدار المہام ریاست ساخت۔ در آن زمان مؤلف این کتاب در کار و بار پا کجا ہش معتمد
و بر تعلقات جاگیرش بصد تعلقداری نامزد بود۔ مرقا الامام مردے بود سادہ مزاج
کہ ممکنت صورتش از سیرت تعلق نہداشت۔ در کار و بار ریاست مستعد می نمود۔ ولے
از حاشیہ بوسان خود غرض مجبور بود۔ تلون طبیعت و اثر ناعاقبت اندیشان بارگاہش
بحاسن او را در خفا برد۔ و بادبان خیر اندیشی او را بہ در طہ تلامطم سپرد۔ در ۱۸۹۶ء
ہزار و نہ صد و یک عیسوی از کار و بار ریاست رخصت گرفتہ در مقارن آن داعی حل را

لیکے اجابت گفت - خدایش بیاورد -

حال اولی نعمت مہام دولت را بین السلطنت مہاراجہ سرشن پشاد بہا
 سپردہ است کہ بہ بقای خدمت پیشکاری وزیر اعظم ریت پے بردہ - در آغاز کار چشم
 بینا نو عمریش را بہ تقویٰ می نگریست تا شب چہ زاید - مدتی نگزشت کہ انتظار ما عجیب
 مبدل شد - کہ صورتی برخلاف توقع می نماید - العظمت للہ - بہر کہ لطف خداوند
 دست بر سر کرد - ہر اے پیردہ منزلت جو آنے را با خلق عجمیش دلہاے خاص و
 عام را بست آوردہ است - از ہمین جا ست کہ بدسگاش در بیچ منصوبہ باطل بر بخوردہ
 اگر با ہوا خواہان خود تطف رو وارد - دشمنان راستحق مدارامی شمارد - اصول طبعش بر
 جادہ مستقیم پی می برد - و در طریق انصاف یگانہ و بیگانہ را ہمقدم می شمرد - در اطاعت
 کیشی و رضا جوئی ولی نعمت آنا یہ کوشش بکاری برد کہ خود را با وجود اختیار اعظم محض
 بے اختیار می شمرد - اعلیٰ ترین صفاتش ہمدردی رعایاست کہ همچو ولی نعمت خود جان
 مال را وقف رعایا کردہ است - خدایش نگہدارد کہ وجود با جودش بس غنیمت است -

(ب) درین مہد سمیت مہد چار تا معین المہام کہ بہ وزراء صیغ متعلقہ

موسوم اند -

اولین شان باعتبار قدامت - نواب افتخار الدولہ افتخار الملک میرا یور علیخان

شہاب جنگ ست - کہ در زمانہ سلف صدر المہام کو توالی و متفرقات بود - و حال اہم
 سررشتہ کو توالی و تعمیرات عامہ و صفائی و غیرہ با او تعلق دارد - امیر ریت فزرانہ و نجیب

یکانہ۔ در لوازم خدمت خیلے مستعد و پابند اوقات گرانمایہ۔ ہمیں بک ذات بیت
کہ گرم و سرد زمانہ را چشیدہ۔ و زجر و مد بسیار را بچشم خود دیدہ۔ شان امارت از
روشن پشینان خبری دہد۔ و طرز معاشرتش منت برگوشہ نشینان می بند۔ خاص و
عام را بر معروضات خود شان جوابے شافی از قلم جوابہ بر رقم می طرازو۔ و سہر متحی را بتوجیہ
خاص می نوازو۔

دومی معین المہام عدالت۔ کہ با مورعائتہ ہم تعلق دارد۔ نواب مشیرالدولہ و الملک
بہ سرفراز حسین خان صفحہ جنگ بہادر باشند کہ فریض خدمت را با استقلال و تعمق تمام ادا
می فرماید۔ امیریت بس لمیق و لیاقت پسند و از حسن وقوع بہر کار بہرہ مند۔
حاجتمند از بدر گامش را بیاقتن بسیار آسان۔ و خود غرضان سبک خیال را وجود با وجود
بس گران۔ حقوق رعایا را بمیزان عدالت می سنجد کہ صفات ناقنہا ہی او درین اوراق
مختصر نہ کنجد۔

سومی معین المہام ریاست (وزیر فوج) از خاندان شمس الامراء حیدرآباد
موسوم و مخاطب بہ نواب مصفا الملوکہ شمس الملک رفیع الدین خان طغبرجگست کہ سیر
سیاحت یورپ تجربہ این کار بہت آورده است۔ خیلے فراخ دل و فیاض طبیعت
ہمیشہ زاوہ ولی نعمت ہست۔

چارمی معین المہام ریاست۔ مستر کیس و اگر سی الی الی۔ از رعایای بریٹانیا
یورپ راست۔ ولی نعمت ما بخدورت خاص ادا پذیرفتہ است۔ و نمونگی

خوش خسروان دانند که گدای گوشه نشینی تو حافظا نخروش که ما همین قدر وائیم که
 توجیشت با اصلاح فیانس و تخفیف زواید مصارف مصروف است - و طبلایع زلزله ربایان
 خوان نعمت کرم - و نمک خواران موروثی - و پروردگان ناز و نعم با ایشان غیر مالوف
 هماناسته و اگر مردی ست ذمی تجریه - که هر کار را با اصول آن می پسندد - و لکن تخفیف
 مصارف را به چیکه کار فرماست - نتیجه آن بخوش اسلوبی صورت نه بندد -

والله اعلم بحقیقه الحال

تامشه

